

(неофициален превод)

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Пета сесия (1986 г.)*

**Обща препоръка № 1: Доклади от държавите-страни по
Конвенцията**

Първоначалните доклади, представени съгласно член 18 от Конвенцията, трябва да обхващат ситуацията до датата на подаването им. След това е необходимо докладите да се представят поне на всеки четири години след крайния срок за първия доклад, и трябва да включват пречките, срещани при пълното прилагане на Конвенцията, както и мерките, приети за преодоляване на тези пречки.

* Съдържа се в документ A/41/45.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Шеста сесия (1987 г.)**

**Обща препоръка № 2: Доклади от държавите-страни по
Конвенцията**

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид трудностите, с които се сблъска Комитетът в работата си поради причини, че първоначалните доклади на държавите-страни по Конвенцията съгласно член 18 от Конвенцията не отразяват адекватно наличната информация в съответната страна според насоките,

препоръчва следното:

(а) При изготвяне на докладите си съгласно член 18 от Конвенцията, държавите-страни по Конвенцията трябва да следват общите насоки, приети през август 1983 г. (CEDAW/C/7) по отношение на формата, съдържанието и датата на докладите;

(б) Държавите-страни по Конвенцията трябва да следват общата препоръка, приета през 1986 г. относно следното:

„Първоначалните доклади, представени съгласно член 18 от Конвенцията, трябва да обхващат ситуацията до датата на подаването им. След това е необходимо докладите да се представят поне на всеки четири години след крайния срок за първия доклад, и трябва да включват пречките, срещани при пълното прилагане на Конвенцията, както и мерките, приети за преодоляване на тези пречки.“

(с) Тази допълнителна информация към доклада на държавите-страни по Конвенцията, следва да бъде изпратена на секретариата поне три месеца преди сесията, на

която трябва да бъде разгледан докладът.

** Съдържа се в документ A/42/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Шеста сесия (1987 г.)*

Обща препоръка № 3: Образователни и информационни кампании за обществеността

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид, че от 1983 г. насам Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените е разгледал 34 доклада на държавите-страни по Конвенцията;

освен това, като взе предвид, че въпреки че докладите са получени от държави с различни нива на развитие, те представят характеристиките в различна степен, показвайки наличието на стереотипни схващания за жените поради социокултурни фактори, които вкореняват дискриминацията въз основа на пола и пречат на прилагането на член 5 от Конвенцията,

настоятелно призовава всички държави-страни по Конвенцията ефективно да въведат образователни и информационни програми за обществеността, които ще спомогнат за премахване на предразсъдъците и настоящите практики, които възпрепятстват пълното прилагане на принципа на социално равенство на жените.

* Съдържа се в документ A/42/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Шеста сесия (1987 г.)*

Обща препоръка № 4: Резерви

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

след като на своите заседания разгледа докладите на държавите-страни по Конвенцията,

изрази загриженост във връзка със значителния брой резерви, които явно са несъвместими с предмета и целта на Конвенцията,

приветства решението на държавите-страни по Конвенцията да разгледат резервите си по време на следващото заседание в Ню Йорк през 1988 г. и за тази цел предлага всички засегнати държави-страни по Конвенцията да преразгледат тези резерви с оглед на оттеглянето им.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Седма сесия (1988 г.)*

Обща препоръка № 5: Временни специални мерки

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взема предвид, че докладите, уводните бележки и отговорите на държавите-страни по Конвенцията, показват, че макар и да е постигнат значителен напредък по отношение на отмяната или изменението на дискриминационните закони, все още е необходимо да се предприемат действия за пълното прилагане на Конвенцията чрез въвеждане на мерки за насърчаване на фактическото равенство между мъжете и жените,

припомняйки член 4.1 от Конвенцията,

препоръчва държавите-страни по Конвенцията да използват в по-голяма степен временни специални мерки, като положителни действия, преференциално третиране или квотни системи, за да постигнат напредък по отношение на интеграцията на жените в образованието, икономиката, политиката и заетостта.

* Съдържа се в документ A/43/38.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Седма сесия (1988 г.)*

Обща препоръка № 6: Ефективни национални механизми и публичност

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид докладите на държавите-страни по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

отбелязвайки Резолюция 42/60 на Общото събрание на ООН от 30 ноември 1987 г.,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията следното:

1. Създаване и/или укрепване на ефективни национални механизми, институции и процедури на високо равнище на управление и с подходящи ресурси, ангажираност и правомощия за:

(a) Препоръки относно въздействието на всички правителствени политики върху жените;

(b) Изчерпателен мониторинг върху на положението на жените;

(c) Съдействие за формулирането на нови политики и за ефективното изпълнение на стратегии и мерки за премахване на дискриминацията;

2. Предприемане на подходящи стъпки за осигуряване на разпространението на Конвенцията, докладите на държавите-страни по Конвенцията, съгласно член 18 и докладите на Комитета на езика на съответните държави;

3. Търсене на съдействието на генералния секретар и отдела за обществена информация при осигуряване на преводи на Конвенцията и на докладите на Комитета;

4. Включване в първоначалните и периодичните доклади на действията, предприети във връзка с настоящата препоръка.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Седма сесия (1988 г.)*

Обща препоръка № 7: Ресурси

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид резолюции 40/39, 41/108 и по-специално параграф 14 от Резолюция 42/60 на Общото събрание, с които Комитетът и държавите-страни по Конвенцията се приканват да разгледат въпроса за провеждането на бъдещи заседания на Комитета във Виена,

като взе предвид Резолюция 42/105 на Общото събрание, и по-специално параграф 11, който изисква от генералния секретар да засили координацията между Съвета на ООН по правата на човека и Центъра за социално развитие и хуманитарни въпроси на секретариата във връзка с прилагането на договорите за правата на човека и обслужващите ги органи,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията следното:

1. Да продължат да подкрепят предложенията за засилване на координацията между Съвета по правата на човека в Женева и Центъра за социално развитие и хуманитарни въпроси във Виена във връзка с обслужването на Комитета;

2. Да подкрепят предложенията Комитетът да заседава в Ню Йорк и Виена;

3. Да предприемат всички необходими и подходящи стъпки, за да гарантират, че Комитетът разполага с подходящи ресурси и услуги, които да го подпомагат при изпълнението на функциите му съгласно Конвенцията, и по-специално, че има на разположение персонал на пълно работно време, който да подпомага Комитета при подготовката на неговите заседания и по време на сесиите му;

4. Да гарантират своевременното представяне на допълнителни доклади и материали на секретариата, които в срок да бъдат преведени на официалните езици на Организацията на обединените нации за разпространение и разглеждане от Комитета.

* Съдържа се в документ A/43/38.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Седма сесия (1988 г.)*

Обща препоръка № 8: Прилагане на член 8 от Конвенцията

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид докладите на държавите-страни по Конвенцията, представени в съответствие с член 18 от Конвенцията,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията да предприемат допълнителни преки мерки в съответствие с член 4 от Конвенцията за осигуряване на пълното прилагане на член 8 от Конвенцията и да се гарантират на жените равни условия с мъжете, както и възможности без никаква дискриминация да представляват своето правителство на международно равнище и да участват в работата на международните организации.

* Съдържа се в документ A/43/38.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА
ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА
ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ**

Осма сесия (1989 г.)**

Обща препоръка № 9: Статистически данни относно положението на жените

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

имайки предвид, че за да се разбере реалната ситуация по отношение на жените във всяка от държавите-страни по Конвенцията е абсолютно необходимо да има статистическа информация,

предвид наблюденията, че много от държавите-страни по Конвенцията, които представят своите доклади за разглеждане от Комитета, не предоставят статистически данни,

препоръчва държавите-страни по Конвенцията, да положат всички усилия, за да гарантират, че националните им статистически служби, отговарящи за планирането на националните преброявания и други социални и икономически проучвания, формулират своите въпросници по такъв начин, че данните да могат да бъдат разделени по пол, както по отношение на абсолютния брой, така и по отношение на процентите, за да могат заинтересованите потребители лесно да получат информация за ситуацията по отношение на жените в конкретния сектор, от който се интересуват.

** Съдържа се в документ A/44/38.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Осма сесия (1989 г.)*

Обща препоръка № 10: Десета годишнина от приемането на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

имайки предвид, че на 18 декември 1989 г. се отбелязва десетата годишнина от приемането на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

като допълнително взе предвид факта, че през тези 10 години Конвенцията се е доказала като един от най-ефективните инструменти, приети от Организацията на обединените нации за насърчаване на равенството между половете в обществата на държавите-страни по Конвенцията,

припомняйки Обща препоръка № 6 (Седма сесия, 1988 г.) относно ефективните национални механизми и публичност,

препоръчва по случай десетата годишнина от приемането на Конвенцията държавите-страни по Конвенцията да обмислят следното:

1. Предприемане на програми, включително конференции и семинари за популяризиране на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените на основните езици и предоставяне на информация за Конвенцията в съответните държави;

2. Да поканят националните си женски организации да си сътрудничат в кампаниите за популяризиране на Конвенцията и нейното прилагане и да насърчат неправителствените организации на национално, регионално и международно равнище да популяризират Конвенцията и нейното прилагане;

3. Да насърчават действия за гарантиране на пълното прилагане на принципите на Конвенцията, и по-специално член 8, който се отнася до участието на жените на всички равнища на дейност на Организацията на обединените нации и системата на Организацията на обединените нации;

4. Да отправят искане към генералния секретар да отбележи десетата годишнина от приемането на Конвенцията чрез публикуването и разпространението - в сътрудничество със специализираните агенции – на печатни и други материали относно Конвенцията и нейното прилагане на всички официални езици на Организацията на обединените нации, да изготвя телевизионни документални филми за Конвенцията и да предоставя необходимите ресурси на Отдела за развитие на жените, Центъра за социално развитие и хуманитарни въпроси към Службата на Организацията на обединените нации във Виена за подготовката на анализ на информацията, предоставена от държавите-страни по Конвенцията, с цел актуализиране и публикуване на доклада на Комитета (A/CONF.116/13), публикуван за първи път за

* Съдържа се в документ A/44/38.

Световната конференция за преглед и оценка на постиженията на Десетилетието на ООН за жените: равенство, развитие и мир, проведена в Найроби през 1985 г.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Осма сесия (1989 г.)*

**Обща препоръка № 11: Технически консултантски услуги за
задълженията за докладване**

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид, че към 3 март 1989 г. 96 държави са ратифицирали Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

като взе предвид факта, че до тази дата са получени 60 първоначални и 19 вторични периодични доклада,

отбелязвайки, че 36 първоначални и 36 вторични периодични доклада е трябвало да бъдат подадени до 3 март 1989 г., а все още не са получени,

приветствайки искането в Резолюция 43/115, параграф 9 на Общото събрание генералният секретар да организира, в рамките на съществуващите ресурси и като отчита приоритетите на програмата за консултантски услуги, курсове за по-нататъшно обучение за държавите, които изпитват най-сериозни затруднения при изпълнението на задълженията си за докладване съгласно международните инструменти в областта на правата на човека,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията да насърчават, подкрепят и си сътрудничат по проекти за технически консултантски услуги, включително семинари за обучение за подпомагане на държавите-страни по Конвенцията, при поискване от тяхна страна, на изпълнението на задълженията им за докладване съгласно член 18 от Конвенцията.

* Съдържа се в документ A/44/38.

**IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ
КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ
ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ
ЖЕНИТЕ**

Осма сесия (1989 г.)*

Обща препоръка № 12: Насилие срещу жени

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид, че членове 2, 5, 11, 12 и 16 от Конвенцията изискват от държавите-страни по Конвенцията да предприемат действия за защита на жените от всякакъв вид насилие, възникващо в семейството, на работното място или в която и да е

друга област на социалния живот,

като взе предвид Резолюция 1988/27 на Икономическия и социален съвет,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията да включват в периодичните си доклади до Комитета информация за:

1. Действащото законодателство за защита на жените от всякакъв вид насилие в ежедневието (включително сексуално насилие, малтретиране в семейството, сексуален тормоз на работното място и др.);
2. Други мерки, приети за изкореняване на това насилие;
3. Наличието на услуги за подкрепа на жените, които са жертви на агресия или малтретиране;
4. Статистически данни за случаите на насилие от всякакъв вид срещу жени, както и за жените, които са жертви на насилие.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Осма сесия (1989 г.)*

Обща препоръка № 13: Равно заплащане за труд с еднаква стойност

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

припомняйки Конвенция № 100 на Международната организация на труда (МОТ) за равенството в заплащането на мъжете и жените работници за труд с еднаква стойност, ратифицирана от по-голямата част от държавите-страни по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

припомняйки също, че от 1983 г. насам са разгледани 51 първоначални и 5 вторични периодични доклада на държавите-страни по Конвенцията,

имайки предвид, че макар докладите на държавите-страни по Конвенцията да показват, че макар принципът на равно заплащане за труд с еднаква стойност да е бил приет в законодателството на много държави, все още е необходимо да се направи много, за да се гарантира прилагането на този принцип на практика, с цел преодоляване на разделението на половете на пазара на труда,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените следното:

1. За да се приложи изцяло Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, държавите-страни по нея, които все още не са ратифицирали Конвенция № 100 на МОТ, следва да бъдат насърчени да го направят;
2. Те трябва да обмислят проучването, разработването и приемането на системи за оценка на работните места, основани на неутрални по отношение на пола критерии, които биха улеснили сравняването на стойността на работните места от различно естество, в които понастоящем преобладават жените, с тези, в които преобладават мъже, и

следва да включат резултатите, постигнати в докладите си до Комитета за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените;

3. Те следва да подкрепят, доколкото е възможно, създаването на механизми за изпълнение и да насърчават усилията на страните по колективните трудови договори, където е приложимо, така че да се гарантира прилагането на принципа на равно заплащане за труд с еднаква стойност.

* Съдържа се в документ A/44/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Девета сесия (1990 г.)*

Обща препоръка № 14 Обрязване на жени

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

с тревога от продължаващата практика на обрязване на жени и други традиционни практики, вредни за здравето на жените,

отбелязвайки с удовлетворение, че правителствата на страните със съществуващи подобни практики националните женски организации, неправителствените организации, специализираните агенции като Световната здравна организация, Детският фонд на Организацията на обединените нации, както и Комисията по правата на човека и нейната подкомисия по предотвратяване на дискриминацията и защита на малцинствата, продължават да са ангажирани с проблема, най-вече признавайки, че традиционните практики като обрязването на жените оказват сериозни здравословни и други последици за жените и децата,

отбелязвайки с интерес проучването на специалния докладчик по традиционните практики, засягащи здравето на жените и децата, както и проучването на специалната работна група по традиционните практики,

признавайки, че самите жени предприемат важни действия за идентифициране и борба с практиките, които са вредни за здравето и благосъстоянието на жените и децата,

убедени, че важните действия, които се предприемат от жените и от всички заинтересовани групи, трябва да бъдат подкрепени и насърчавани от правителствата,

отбелязвайки със сериозна загриженост, че продължава културният, традиционният и икономическият натиск, който спомага за вкореняването на вредните практики, като обрязването на жените,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията следното:

(а) Държавите-страни по Конвенцията да предприемат подходящи и ефективни мерки за премахване на практиката на обрязване на жените. Пример за подобни мерки могат да бъдат:

Събирането и разпространението на основни данни за такива традиционни практики от страна на университети, медицински сдружения или асоциации по кърменето, национални женски организации или други органи;

Подкрепа на национални и местни женски организации, работещи за премахване на обрязването на жените и други вредни за жените практики;

* Съдържа се в документ A/45/38 и Поправката.

Насърчаване на политици, специалисти, религиозни и общностни лидери на всички равнища, включително медиите и изкуствата, да си сътрудничат за оказване на влияние върху отношението към премахването на обрязването на жените;

Въвеждане на подходящи образователни и обучителни програми и семинари въз основа на резултатите от изследванията на проблемите, произтичащи от обрязването на жените;

(b) Държавите-страни по Конвенцията да включат в националните си здравни политики подходящи стратегии в сферата на общественото здравеопазване, насочени към премахване на обрязването на жените. Тези стратегии биха могли да включват специален ангажимент от страна на здравния персонал, в това число специалистите от родилното отделение, за разяснение на вредните последици от обрязването на жените;

(c) Държавите-страни по Конвенцията да приканват съответните организации на системата на Организацията на обединените нации за съдействие, информация и съвети относно подкрепа и подпомагане на полагащите усилия за премахване на вредните традиционни практики;

(d) Държавите-страни по Конвенцията да включват информация за мерките, предприети за премахване на обрязването на жените в своите доклади до Комитета, съгласно членове 10 и 12 от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Девета сесия (1990 г.)*

Обща препоръка №15 Избягване на дискриминацията по отношение на жените в националните стратегии за превенция и контрол на синдрома на придобита имунна недостатъчност (СПИН)

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид информацията, представена на вниманието му, относно потенциалните последици както от глобалната пандемия от синдрома на придобита имунна недостатъчност (СПИН), така и от стратегиите за контрол върху упражняването на правата на жените,

като взе предвид докладите и материалите, изготвени от Световната здравна организация и други организации, органи и служби на Организацията на обединените нации във връзка с човешкия имунодефицитен вирус (ХИВ), и по-специално бележката на генералния секретар до Комитета относно статута на жените във връзка с въздействието на СПИН върху развитието на жените и заключителния документ на Международната консултация по въпросите на СПИН и правата на човека, проведена в Женева от 26 до 28 юли 1989 г.,

вземайки предвид Резолюция 41.24 на Световната здравна асамблея за избягване на дискриминацията по отношение на заразените с ХИВ лица и хората със СПИН от 13 май 1988 г., Резолюция 1989/11 на Комисията за правата на човека относно недискриминацията в областта на здравето от 2 март 1989 г., и по-специално Парижката декларация относно жените, децата и СПИН от 30 ноември 1989 г.,

отбелязвайки, че Световната здравна организация обяви, че темата на Световния ден за борба със СПИН, 1 декември 1990 г., ще бъде „Жените и СПИН“,

препоръчва:

(а) Държавите-страни по Конвенцията да увеличат усилията си за разпространение на информация с цел повишаване на обществената осведоменост за риска от заразяване с ХИВ и СПИН, особено при жените и децата, както и за ефектите върху тях;

(b) В програмите за борба със СПИН следва да се обърне специално внимание на правата и нуждите на жените и децата, както и на факторите, свързани с репродуктивната роля на жените и тяхното подчинено положение в някои общества, които ги правят особено уязвими към заразяване с ХИВ;

(c) Държавите-страни по Конвенцията да гарантират активното участие на жените в първичните здравни грижи и да предприемат мерки за засилване на ролята им като доставчици на здравни грижи, здравни работници и преподаватели в сферата на превенцията на заразяването с ХИВ;

(d) Всички държави-страни по Конвенцията да включат в своите доклади по член 12 от Конвенцията информация за въздействието на СПИН върху ситуацията по отношение на жените и за действията, предприети за задоволяване на нуждите на заразените жени и за предотвратяване на специфичната дискриминация на жените в резултат на СПИН.

* Съдържа се в документ А/45/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Десета сесия (1991 г.)*

Обща препоръка № 16 Незаплатен труд на жени работнички в селските и градските семейни предприятия

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

като взе предвид член 2, буква в) и член 11, букви в), г) и д) от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, както и Обща препоръка № 9 (Осма сесия, 1989 г.) относно статистическите данни за положението на жените,

като взе предвид, че голям процент от жените в държавите-страни по Конвенцията работят без заплащане, социално осигуряване и социални придобивки в предприятия, които обикновено са собственост на член на семейството от мъжки пол,

отбелязвайки, че докладите, представени на Комитета за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените като цяло не се отнасят до проблема с неплатения труд на жени, работещи в семейни предприятия,

като потвърждават, че неплатеният труд представлява форма на експлоатация на

жените, която противоречи на Конвенцията,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията следното:

(а) Да включат в докладите си до Комитета информация за правната и социалната ситуация по отношение на неплатения труд на жени, работещи в семейни предприятия;

(b) Да събират статистически данни за жените, които работят без заплащане, социално осигуряване и социални придобивки в предприятия, собственост на член на семейството, и да включват тези данни в доклада си до Комитета;

(c) Да предприемат необходимите стъпки, така че да се осигури заплащането, социалното осигуряване и социалните придобивки за жени, които работят без такива облаги в предприятия, собственост на член на семейството

* Съдържа се в документ A/46/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Десета сесия (1991 г.)*

Обща препоръка № 17

Измерване и количествено определяне на безвъзмездните домашни дейности на жените и приемането им в брутния национален продукт

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

предвид член 11 на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

припомняйки параграф 120 от ориентираните към бъдещето стратегии от Найроби за напредък на жените,

потвърждавайки, че измерването и количественото определяне на безвъзмездните домашни дейности на жените, допринасяща за развитието във всяка държава, ще спомогнат за разкриването на фактичката икономическа роля на жените,

убедени, че такова измерване и количествено определяне предлага основа за формулирането на по-нататъшни политики, свързани с напредъка на жените,

отбелязвайки обсъжданията на Статистическата комисия на нейната двадесет и първа сесия относно настоящото преразглеждане на системата на националното счетоводство и разработването на статистика за жените,

препоръчва на държавите-страни по Конвенцията следното:

(а) Насърчаване и подкрепа на научните изследвания и експерименталните проучвания за измерване и оценяване на безвъзмездните дейности на жените в домакинствата; например чрез провеждане на проучвания за използването на времето като част от техните национални програми за проучване на домакинствата и чрез събиране на статистически данни, разпределени по пол, за времето, прекарано в дейности както в

домакинството, така и на пазара на труда;

(b) Предприемане на стъпки, в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените и на далновидните стратегии от Найроби за напредъка на жените, за количествено определяне и включване на безвъзмездните дейности на жените в домакинствата в брутния национален продукт;

(c) Да включат в докладите си, представени съгласно член 18 от Конвенцията, информация за изследванията и експерименталните проучвания, предприети с цел измерване и оценяване на безвъзмездните дейности в домакинствата, както и за напредъка, постигнат при включването на безвъзмездните дейности на жените в националните баланси.

* Съдържа се в документ A/46/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Десета сесия (1991 г.)*

Обща препоръка № 18 Жени с инвалидност

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

вземайки предвид най-вече член 3 на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените,

след разглеждането на повече от 60 периодични доклада на държави-страни по Конвенцията и признавайки, че те предоставят оскъдна информация за жените с инвалидност,

със загриженост за положението на жените с инвалидност, които страдат от двойна дискриминация, свързана с техните специални условия на живот,

припомняйки параграф 296 от ориентираните към бъдещето стратегии от Найроби за напредък на жените, в които жените с инвалидност се считат за уязвима група в категорията „сфери, пораждащи особена загриженост“,

потвърждавайки подкрепата си за Световната програма за действие по отношение на хората с инвалидност (1982 г.),

препоръчва държавите-страни по Конвенцията да предоставят информация за жените с инвалидност в периодичните си доклади, както и за мерките, предприети за справяне с конкретното им положение, включително специални мерки за гарантирането им на равен достъп до образование и заетост, здравни услуги и социална сигурност и осигуряването им на възможности да участват във всички области на социалния и културния живот.

* Съдържа се в документ A/46/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ

ЖЕНИТЕ

Единадесета сесия (1992 г.)**

Обща препоръка № 19

Насилие срещу жени - общи данни

1. Насилието, основано на пола, е форма на дискриминация, която сериозно възпрепятства способността на жените да се ползват същите права и свободи на равнопоставена основа с мъжете.
2. През 1989 г. Комитетът препоръча държавите да включат в докладите си информация относно насилието и мерките, въведени за справяне с него (Обща препоръка 12, Осма сесия).
3. На десетата си сесия през 1991 г. беше решено част от единадесетата сесия да бъде посветена на обсъждане и проучване на член 6 и други членове от Конвенцията, свързани с насилието срещу жени и сексуалния тормоз и експлоатацията на жени. Тази тема беше избрана докато се очакваше Световната конференция по правата на човека от 1993 г., свикана от Общото събрание с Резолюция 45/155 от 18 декември 1990 г.
4. Комитетът стигна до заключението, че не всички доклади на държавите-страни по Конвенцията отразяват адекватно тясната връзка между дискриминацията срещу жените, основаното на пола насилие и нарушаването на правата на човека и основните свободи. Пълното прилагане на Конвенцията изискваше от държавите да предприемат положителни мерки за премахване на всички форми на насилие срещу жени.
5. Комитетът предложи при преразглеждането на законите и политиките си, както и при докладването по Конвенцията, държавите-страни по Конвенцията да вземат предвид следните бележки на Комитета относно насилието, основано на пола.

Общи бележки

6. В член 1 Конвенцията дефинира дискриминацията срещу жените. Определението за дискриминация включва основано на пола насилие, т.е. насилие, насочено срещу жена, защото е жена или такова, което засяга прекомерно жените. Това включва действия, които причиняват физическа, психическа или сексуална вреда или страдание, заплахи за такива действия, принуда и друг вид лишения от свобода. Насилието, основано на пола, може да наруши специфични разпоредби на Конвенцията, независимо дали в тези разпоредби изрично се споменава насилие.
7. Насилието, основано на пола, което накърнява или унищожава способността на жените да се ползват от човешките права и основните свободи съгласно общото международно право или съгласно конвенциите за правата на човека, е дискриминация по смисъла на член 1 от Конвенцията. Тези права и свободи включват:

** Съдържа се в документ A/47/38.

- (a) Право на живот;
- (b) Право да не бъдат подлагани на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание;
- (c) Право на еднаква защита в съответствие с хуманитарните норми по време на международен или вътрешен въоръжен конфликт;
- (d) Право на свобода и лична сигурност;
- (e) Право на равна защита съгласно закона;
- (f) Право на равенство в семейството;
- (g) Право на най-високия възможен стандарт за физическо и психическо здраве;
- (h) Право на справедливи и благоприятни условия на труд.

8. Конвенцията важи по отношение на насилието, извършвано от публични органи. Подобни актове на насилие могат да нарушат задълженията на тази държава съгласно общото международно право в областта на правата на човека и съгласно други конвенции, в допълнение към нарушаването на настоящата Конвенция.

9. Подчертава се обаче, че дискриминацията съгласно Конвенцията не се ограничава до действия на правителствата или от тяхно име (вж. член 2, букви д), е) и член 5). Например, съгласно член 2, буква д) Конвенцията призовава държавите-страни по Конвенцията да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията по отношение на жените от всяко лице, организация или предприятие. Съгласно общото международно право и специфичните спогодби за правата на човека държавите могат също да носят отговорност за частни действия, ако не действат с дължимата грижа за предотвратяване на нарушения на правата или за разследване и наказване на актове на насилие, както и за предоставяне на обезщетение.

Коментари по конкретни членове от Конвенцията

Член 2 и 3

10. Членове 2 и 3 постановяват цялостно задължение за премахване на дискриминацията във всичките ѝ форми в допълнение към специфичните задължения по членове 5 - 16.

Член 2, буква е), член 5 и член 10, буква в)

11. Традиционните нагласи, според които жените се считат за подчинени на мъжете или имат стереотипни роли, увековечават широко разпространените практики, включващи насилие или принуда, като насилие и малтретиране в семейството, принудителен брак, убийство заради зестра, нападения с киселина и обрязване на жените. Такива предразсъдъци и практики могат да оправдаят основаното на пола насилие като форма на защита или контрол на жените. Ефектът от такова насилие върху физическата и психическата неприкосновеност на жените е да бъдат лишени от равнопоставеност, упражняване и познаване на правата на човека и основните свободи. Въпреки че този коментар се отнася главно до действителното насилие или до заплахата от такова, основните последици от тези форми на насилие, основано на пола, спомагат за запазването на подчинената роля на жената и допринасят за ниското ниво на политическо участие на жените, както за по-ниското им равнище на образование, умения и възможности за работа.

12. Тези нагласи допринасят също и за разпространение на порнография, както и за изобразяването и други начини за търговска експлоатация на жените като сексуални обекти, а не като личности. Това от своя страна допринася за насилието, основано на пола.

Член 6

13. Член 6 налага държавите-страни по Конвенцията да предприемат мерки за потискане на всички форми на трафик на жени и експлоатация на проституцията на жени.

14. Бедността и безработицата увеличават възможностите за трафик на жени. Освен установените форми на трафик съществуват и нови форми на сексуална експлоатация, като секс туризъм, наемане на домашна работна ръка от развиващите се страни за работа в развитите страни и организирани бракове между жени от развиващите се страни и чужденци. Тези практики са несъвместими с равнопоставеността на упражняване на правата на жените и със зачитането на техните права и достойнство. Те излагат жените на особен риск от насилие и малтретиране.

15. Бедността и безработицата принуждават много жени, включително млади момичета, да проституират. Проститутките са особено уязвими към насилие, защото статутът им, който може да е незаконен, ги маргинализира. Те имат еднаква нужда от равнопоставена защита от страна на закона срещу изнасилвания и други форми на насилие.

16. Войните, въоръжените конфликти и окупацията на територии често водят до увеличаване на проституцията, трафика на жени и сексуалното насилие над жени, което изисква специфични защитни и наказателни мерки.

Член 11

17. Равенството по отношение на заетостта може да бъде сериозно нарушено, когато жените са подложени на насилие, свързано с пола, като например сексуален тормоз на работното място.

18. Сексуалният тормоз включва нежелано сексуално определено поведение като физически контакт и отправяне на предложения, забележки със сексуален намек, показване на порнография и сексуални призови, независимо дали чрез думи или действия. Подобно поведение може да бъде унижително и може да представлява проблем за здравето и безопасността; дискриминационно е, когато жената има основателни причини да смята, че възражението ѝ би я поставило в неизгодно положение във връзка с нейната заетост, включително наемане или повишение, или когато създава враждебна работна среда.

Член 12

19. Член 12 налага държавите-страни по конвенцията да предприемат мерки за осигуряване на равен достъп до здравни грижи. Насилието срещу жени излага на риск здравето и живота им.

20. В някои държави съществуват традиционни практики, вкоренени от културата и традициите, които са вредни за здравето на жените и децата. Тези практики включват ограничаване на хранителния прием за бременните, предпочитание към деца от мъжки пол и обрязване на жени или генитално осакатяване.

Член 14

21. Жените от селските райони са изложени на риск от насилие, основано на пола, поради традиционните нагласи по отношение на подчинената роля на жените, която продължава да се корени в много селски общности. Момичетата от селските общности са изложени на особен риск от насилие и сексуална експлоатация, когато напускат селските райони, за да търсят работа в градовете.

Член 16 (и член 5)

22. Принуждаването към стерилизация или аборт се отразява неблагоприятно на физическото и психическото здраве на жените и нарушава правото на жените да решават

колко деца и през какъв период да раждат.

23. Семейното насилие е една от най-коварните форми на насилие срещу жени. То е широко разпространено във всички общества. В рамките на семейните връзки жените от всички възрасти биват подлагани на всякакъв вид насилие, включително побой, изнасилване, други форми на сексуално насилие, психически тормоз и други форми на насилие, които се поддържат от традиционните нагласи. Липсата на икономическа независимост принуждава много жени да поддържат насилствени отношения. Отмяната на техните семейни задължения от страна на мъжете може да бъде форма на насилие и принуда. Тези форми на насилие излагат на риск здравето на жените и накърняват способността им да участват в семейния и обществен живот въз основа на равенство.

Конкретни препоръки

24. С оглед на тези коментари Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените препоръчва следното:

(a) Държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат подходящи и ефективни мерки за преодоляване на всички форми на насилие, основано на пола, независимо дали чрез публични или частни действия;

(b) Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират, че законите срещу семейното насилие и малтретиране, изнасилването, сексуалното насилие и други форми на насилие, основани на пола, осигуряват адекватна защита на всички жени и зачитат техния интегритет и достойнство. На жертвите следва да се предоставят подходящи услуги за защита и подкрепа. За ефективното прилагане на Конвенцията е от съществено значение да се провеждат обучения за сенсibiliзиране на съдебните служители и служителите на правоприлагащите органи и други държавни служители към проблемите на пола;

(c) Държавите-страни по Конвенцията следва да насърчават събирането на статистически данни и изследвания относно обхвата, причините и последиците от насилието, както и относно ефективността на мерките за предотвратяване и борба с насилието;

(d) Следва да се предприемат ефективни мерки, за да се гарантира, че медиите съблюдават и насърчават зачитането на жените;

(e) Държавите-страни по Конвенцията следва да посочат в своя доклад характера и обхвата на отношението, обичаите и практиките, които вкореняват насилието срещу жени, както и произтичащите в резултат на това видове насилие. Те трябва да докладват какви са предприетите мерки за преодоляване на насилието, както и какви са последиците от тези мерки;

(f) Следва да се предприемат ефективни мерки за преодоляване на тези нагласи и практики. Държавите трябва да въведат програми за образование и информиране на обществеността, които да спомогнат за премахване на предразсъдъците, възпрепятстващи равенството на жените (препоръка № 3, 1987 г.);

(g) Необходими са специфични превантивни и наказателни мерки за преодоляване на трафика и сексуалната експлоатация;

(h) Държавите-страни по Конвенцията следва да опишат в своите доклади обхвата на всички тези проблеми и мерките, включително наказателните разпоредби, превантивните и рехабилитационните мерки, предприети за защита на жените, участващи в проституцията или подложени на трафик и други форми на сексуална експлоатация. Следва също така да се опише ефективността на тези мерки;

(i) Трябва да се осигурят ефективни процедури за подаване на жалби и средства за правна защита, включително обезщетение;

(j) Държавите-страни по Конвенцията следва да включат в своите доклади информация относно сексуалния тормоз и относно мерките за защита на жените от сексуален тормоз и други форми на насилие на работното място;

(к) Държавите-страни по Конвенцията следва да създадат или подкрепят услуги за жертвите на насилие, изнасилване, сексуално насилие и други форми на насилие, основано на пола в семейството, включително убежища, специално обучени здравни работници, рехабилитация и консултиране;

(л) Държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат мерки за преодоляване на тези практики и да вземат предвид препоръката на Комитета относно обрязването на жените (препоръка № 14) при докладването по здравни въпроси;

(м) Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират, че са взети мерки за предотвратяване на принудата по отношение на възпроизводителната функция и репродуктивността и да гарантират, че жените не са принудени да търсят опасни медицински процедури, като например незаконен аборт, поради липса на подходящи услуги по отношение на контрола на раждаемостта;

(н) Държавите-страни по Конвенцията следва да посочат в своите доклади обхвата на тези проблеми и да посочат предприетите мерки, както и техния ефект;

(о) Държавите-страни по Конвенцията трябва да гарантират, че за жените в селските райони са достъпни услуги за жертвите на насилие и че при необходимост на изолираните общности се предоставят специални услуги;

(р) Мерките за защита от насилие следва да включват възможности за обучение и заетост и наблюдение на условията на труд на домашните работници;

(q) Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за рисковете за жените в селските райони, степента и характера на насилието и малтретирането, на които са подложени, необходимостта от подкрепа и достъпа до нея и до други услуги, както и ефективността на мерките за преодоляване на насилието;

(г) Мерките, необходими за преодоляване на семейното насилие, следва да включват:

Наказателни санкции, когато е необходимо, и граждански средства за защита в случай на домашно насилие;

Закон за премахване на насилието в защита на честта по отношение на изнасилване или убийство на член на семейството от женски пол;

Услуги за гарантиране на безопасността и сигурността на жертвите на насилие в семейството, включително програми за убежище, консултации и рехабилитация;

Програми за рехабилитация на извършителите на домашно насилие; услуги в подкрепа на семействата, в които е извършено кръвосмешение или сексуално насилие;

(s) Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за степента на домашното насилие и сексуалното насилие, както и за предприетите превантивни, наказателни и коригиращи мерки;

(t) Държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат всички необходими правни и други мерки за осигуряване на ефективна защита на жените от насилие, основано на пола, включително и по-специално следното:

Ефективни правни мерки, включително наказателни санкции, компенсаторни разпоредби за граждански средства за защита на жените срещу всякакъв вид насилие, включително и по-специално насилие и малтретиране в семейството, сексуално насилие и сексуален тормоз на работното място;

Превантивни мерки, включително публични информационни и образователни програми за промяна на нагласите относно ролите и статута на мъжете и жените;

Защитни мерки, включително убежище, консултации, рехабилитация и услуги за подкрепа на жени, които са жертви на насилие или които са изложени на риск от насилие;

(u) Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за всички форми на насилие, основано на пола и тези доклади трябва да включват всички налични данни за случаите на всяка форма на насилие и за последиците от такова насилие върху жените, които са жертви;

(v) Докладите на държавите-страни по Конвенцията трябва да включват информация за правните, превантивните и защитните мерки, предприети за преодоляване на насилието срещу жени, както и за ефективността на тези мерки.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Единадесета сесия (1992 г.)*

Обща препоръка № 20 Резерви към Конвенцията

1. Комитетът припомни решението на Четвъртата среща на държавите-страни по Конвенцията относно резервите по отношение на член 28.2, който беше приветстван в Обща препоръка № 4 на Комитета.

2. Във връзка с подготовката за Световната конференция по правата на човека през 1993 г. Комитетът препоръча на държавите-страни по Конвенцията следното:

(a) Да повдигнат въпроса за валидността и правната сила на резервите към Конвенцията в контекста на резервите към други договори за правата на човека;

(b) Да преосмислят тези резерви с оглед засилване на прилагането на всички договори за правата на човека;

(c) Да обмислят въвеждането на процедура за резерви към Конвенцията, сравнима с тази на други договори за правата на човека.

* Съдържа се в документ A/47/38.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Тринадесета сесия (1994 г.)*

Обща препоръка № 21

Равенство в брака и семейните отношения

1. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (Резолюция 34/180 на Общото събрание, приложение) утвърждава равенството на човешките права на жените и мъжете в обществото и в семейството. Конвенцията заема важно място сред международните договори, свързани с правата на човека.

2. Други конвенции и декларации също придават голямо значение и на статута на семейството и жената в него. Те включват Всеобщата декларация за правата на човека (Резолюция 217/A (III) на Общото събрание), Международния пакт за граждански и политически права (Резолюция 2200 A (XXI), приложението), Конвенцията за гражданството на омъжената жена (Резолюция 1040 (XI), приложението), Конвенцията за съгласието за брак, минимална възраст за встъпване в брак и регистрация на браковете (Резолюция 1763 A (XVII), приложението) и последващата препоръка към нея (Резолюция 2018 (XX)) и стратегиите от Найроби за напредъка на жените.

3. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените припомня неотменимите права на жените, които вече са включени в горепосочените конвенции и декларации, но достига и отвъд това, признавайки значението на културата и традициите за формиране на мисленето и поведението на мъжете и жените, както и значителната роля, която те играят за ограничаване на упражняването на основните права от жените.

Общи данни

4. 1994 г. е определена от Общото събрание с Резолюция 44/82 за Международна година на семейството. Комитетът би желал да се възползва от възможността да подчертае колко е важно да се спазват основните права на жените в семейството като една от мерките, които ще подкрепят и насърчат националните празненства, които ще се проведат.

5. Избирайки този начин за отбелязване на Международната година на семейството, Комитетът желае да анализира три члена от Конвенцията, които имат специално значение за статута на жените в семейството:

Член 9

1. Държавите-страни по Конвенцията предоставят на жените равни права с мъжете за придобиване, промяна или запазване на гражданството им. По-специално, те гарантират, че нито бракът с чужденец, нито промяната на гражданството на съпруга по време на брака автоматично променят гражданството на съпругата, не я лишават от гражданство, нито я принуждават да вземе гражданството на съпруга си.

* Съдържа се в документ A/49/38.

2. Държавите-страни по Конвенцията предоставят на жените равни права с мъжете по отношение на гражданството на децата им.

Коментар

6. Националността е от решаващо значение за пълноценното участие в обществото. Като цяло държавите предоставят гражданство на родените в съответната държава. Националност може да бъде придобита и чрез споразумение или да бъде предоставена по хуманитарни причини, като например липса на гражданство. Без статут на националност или гражданство, жените са лишени от правото да гласуват или да заемат обществена длъжност и може да им бъде отказан достъп до обществени придобивки и избор на пребиваване. Гражданството следва да може да се променя от пълнолетна жена и не трябва да се премахва произволно поради брак или разтрогване на брак или поради това, че съпругът или бащата на жената сменят гражданството си.

Член 15

1. Държавите-страни по Конвенцията признават пред закона равенството между жените и мъжете.

2. Държавите-страни предоставят на жените по граждански дела правоспособност, идентична с тази на мъжете, както и същите възможности за упражняване на тази правоспособност. По-специално, те дават на жените равни права да сключват договори и да управляват имущество и следва да бъдат третираны еднакво на всички етапи от производството в съдилищата и правораздавателните органи.

3. Държавите-страни по Конвенцията се споразумяват, че всички договори и всички други частни инструменти от всякакъв вид с правно действие, насочено към ограничаване на правоспособността на жените, се считат за загубили законната си сила.

4. Държавите-страни предоставят на мъжете и жените еднакви права по отношение на закона за свободното движение на хора и свободата да избират своето местожителство и местоживееене.

Коментар

7. Когато една жена изобщо не може да сключи договор или да получи достъп до финансов кредит, или може да направи това само със съгласието или гаранцията на съпруга си или на роднина от мъжки пол, на нея ѝ е отказана юридическа автономия. Всяко такова ограничение е пречка тя да притежава собственост като едноличен собственик, както и да управлява законно собствен бизнес или да сключва каквато и да е друга форма на договор. Подобни рестрикции сериозно ограничават способността на жената да се грижи за себе си и за зависимите от нея.

8. В някои държави правото на жената да завежда дело е ограничено от закона или от ограничения достъп до правни съвети и възможности да търси обезщетение по съдебен път. В други страни, статутът ѝ на свидетел или показанията ѝ се зачитат по-малко или имат по-малка тежест от тези на мъжа. Такива закони или обичаи ограничават ефективно правото на жената да упражнява или запазва равен дял от собствеността си и намаляват статута ѝ на независим, отговорен и ценен член на своята общност. Когато държавите ограничават правоспособността на жените чрез своите закони или позволяват на отделни лица или институции да направят същото, те отказват на жените правото им да бъдат равни с мъжете и ограничават способността на жените да се грижат за себе си и за зависимите от тях лица.

9. В държавите с обичайно законодателство “местоживееене” е понятие, което се отнася до страната, в която дадено лице възнамерява да пребивава и на чиято юрисдикция ще бъде подчинено. Местоживееене първоначално се придобива от детето чрез родителите му, но в зряла възраст означава държавата, в която лицето обичайно пребивава и в която възнамерява да пребивава постоянно. Както и в случая с гражданството, прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията показва, че на жената не винаги ѝ е разрешено да избира своето местоживееене.

Местоживеенето, подобно на националността, трябва да може да се променя по желание от пълнолетна жена, независимо от семейното ѝ положение. Всяко ограничение на правото на жената да избира местоживеенето си на същата основа като мъжа може да ограничи достъпа ѝ до съдилищата в държавата, в която живее, или да ѝ попречи да влиза и излиза свободно и самостоятелно от дадена държава.

10. Жените мигранти, които живеят и работят временно в друга държава, следва да имат същите права като мъжете и да им бъде предоставено правото да вземат със себе си своите съпрузи, партньори и деца.

Член 16

1. Държавите-страни по Конвенцията трябва да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените по всички въпроси, свързани с брака и семейните отношения, и по-специално да гарантират следното на база равенството между мъжете и жените:

(a) Същото право на встъпване в брак;

(b) Същото право свободно да се избира съпруг и да се встъпва в брак само със свободното им и пълно съгласие;

(c) Същите права и отговорности по време на брака и при неговото разтрогване;

(d) Същите права и отговорности като родители, независимо от семейното им положение, по въпроси, свързани с техните деца; във всички случаи интересите на децата са от първостепенно значение;

(e) Същите права да вземат свободно и отговорно решение относно броя и разликата във възрастта на децата им, както и да имат достъп до информация, образование и средства, които да им позволят да упражняват тези права;

(f) Същите права и отговорности по отношение на настойничеството, опекунство, попечителството и осиновяването на деца или в сходни институции, в които тези понятия съществуват в националното законодателство; във всички случаи интересите на децата са от първостепенно значение;

(g) Същите лични права като съпруг и съпруга, включително правото на избор на фамилно име, професия и занятие;

(h) Едни и същи права за двамата съпрузи по отношение на собствеността, придобиването, управлението, администрирането, ползването и разпореждането с имущество, безплатно или срещу възнаграждение.

2. Гodeжът и бракът на дете нямат правна сила и следва да се предприемат всички необходими действия, включително законодателството, за да се определи минимална възраст за сключване на брак и регистрирането на браковете в официален регистър да стане задължително.

Коментар

Обществен и личен живот

11. В исторически план човешката дейност в обществения и личния живот е разглеждана по различни начини и се е регулирала по съответния начин. Във всички общества традиционно изпълняваните роли на жените в частната или домашната сфера отдавна се третирали като по-маловажни.

12. Тъй като тези дейности са безценни за оцеляването на обществото, не може да има оправдание за прилагането на различни и дискриминационни закони или обичаи към тях. Докладите на държавите-страни по Конвенцията разкриват, че все още има държави, в които де юре равенството не съществува.

По този начин на жените им е отказан равен достъп до ресурси и ползването на равен статут в семейството и обществото. Дори когато равенството съществува де юре, всички общества приписват различни роли на жените, считащи се за по-низши. По този начин се нарушават принципите на справедливост и равенство, съдържащи се по-специално в член 16, както и в членове 2, 5 и 24 от Конвенцията.

Различни форми на семейство

13. Формата и концепцията на семейството могат да се различават в отделните държави и дори в различните региони на дадена държава. Каквато и форма да приема и каквато и да е правната система, религията, обичаите или традициите в страната, отношението към жените в семейството, както законно, така и частно, трябва да съответства на принципите на равенство и справедливост за всички хора, както изисква член 2 от Конвенцията.

Полигамни бракове

14. Докладите на държавите-страни по Конвенцията също така разкриват, че в редица държави се практикува полигамия. Полигамният брак противоречи на правото на жената на равенство с мъжа и може да има толкова сериозни емоционални и финансови последици за нея и зависимите от нея, че на подобни бракове трябва да се попречи и те да бъдат забранени. Комитетът отбелязва със загриженост, че някои държави-страни по Конвенцията, чиито конституции гарантират равни права, позволяват полигамни бракове в съответствие с личното или обичайното право. Това нарушава конституционните права на жените и разпоредбите на член 5, буква а) от Конвенцията.

Член 16, параграф 1, букви а) и б)

15. Въпреки че повечето държави съобщават, че националните конституции и закони са в съответствие с Конвенцията, обичаите, традициите и неспазването на тези закони в действителност са в нарушение на Конвенцията.

16. Правото на жената да избере съпруг и да встъпи свободно в брак е от основно значение за нейния живот и за нейното достойнство и равенство като човешко същество. Прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията разкрива, че има държави, които въз основа на обичаи, религиозни убеждения или етнически произход на определени групи хора позволяват принудителни или повторни бракове. Други държави позволяват бракът на една жена да бъде уреден срещу заплащане или повишение, а в други бедността на жените ги принуждава да сключват брак с чужди граждани за финансова сигурност. При спазване на разумни ограничения, основани например на младостта на жената или на нейната връзка с партньора ѝ, правото на жената да избира кога, дали и за кого да се омъжи трябва да бъде защитено и прилагано по закон.

Член 16, параграф 1, буква в)

17. Прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията разкрива, че много държави осигуряват правата и отговорностите на брачните партньори в правните си системи като разчитат на прилагането на принципите на общото право, религиозното или обичайното право, а не като спазват принципите, съдържащи се в Конвенцията. Тези различия в правото и практиката, свързани с брака, имат широкообхватни последици за жените, като неизменно ограничават правото им на равен статут и отговорност в рамките на брака. Подобни ограничения често водят до предоставяне на съпруга на статут на глава на домакинството и на лице, вземащо основните решения, и следователно противоречат на разпоредбите на Конвенцията.

18. Освен това фактическият съюз като цяло изобщо не получава правна защита. Статутът на равнопоставеност на жените, живеещи в такива отношения, с този на мъжете както в семейния живот, така и в споделянето на доходите и имуществото, трябва да бъде защитен от закона. Тези жени следва да споделят равни права и отговорности с мъжете по отношение на грижите и отглеждането на зависими деца или членове на семейството.

**Член 16, параграф 1,
буква д) и е)**

19. Както е предвидено в член 5, буква б), повечето държави признават споделената отговорност на родителите за грижите, закрилата и издръжката на децата. Принципът, че „висшият интерес на детето е от първостепенно значение“ е включен в Конвенцията за правата на детето (Резолюция 44/25 на Общото събрание, приложение) и изглежда вече е общоприет. На практика обаче някои държави не спазват принципа за предоставяне на равнопоставен статут на родителите на децата, особено когато нямат сключен брак. Децата на такива съюзи невинаги се ползват със същия статут като родените в брак и когато майките са разведени или живеят отделно, много бащи не споделят отговорността за грижите, закрилата и издръжката на децата си.

20. Споделените права и отговорности, предвидени в Конвенцията, следва да се прилагат по закон и по целесъобразност чрез правни концепции за настойничество, опекунство, попечителство и осиновяване. Държавите-страни по Конвенцията, следва да гарантират, че и двамата родители, независимо от семейното им положение и независимо дали живеят с децата си или не, споделят еднакви права и отговорности за своите деца.

**Член 16, параграф 1,
буква д)**

21. Отговорностите, които жените трябва да носят и отглеждат децата, засягат правото им на достъп до образование, заетост и други дейности, свързани с личностното им развитие. Те също така налагат несправедливо натоварване с работа върху жените. Броят и разликата във възрастта между децата им имат сходно въздействие върху живота на жените и също така засягат тяхното физическо и психическо здраве, както и това на техните деца. Поради тези причини жените имат право да решават колко деца и през какъв период да раждат.

22. Някои доклади разкриват принудителни практики, които имат сериозни последици за жените, като принудителна бременност, аборти или стерилизация. Решенията за раждане на дете или не, за предпочитане взети след консултация със съпруга или партньора, не трябва да бъдат ограничавани от съпруга, родителя, партньора или правителството. За да се вземе информирано решение за безопасни и надеждни контрацептивни мерки, жените трябва да разполагат с информация за контрацептивните мерки и тяхното използване, както и с гарантиран достъп до услуги за сексуално образование и семейно планиране, както е предвидено в член 10, буква з) от Конвенцията.

23. Съществува общо съгласие, че когато има свободно достъпни подходящи мерки за доброволно регулиране на раждаемостта, здравето, развитието и благосъстоянието на всички членове на семейството се подобряват. Освен това тези услуги подобряват общото качество на живот и здраве на населението, а доброволното регулиране на растежа на населението спомага за опазването на околната среда и постигането на устойчиво икономическо и социално развитие.

**Член 16, параграф 1,
буква ж)**

24. Стабилно семейство е онова, което се основава на принципите на справедливост, правда и личностната реализация за всеки член. Следователно всеки партньор трябва да има право да избира най-подходящите за своите способности, квалификации и стремежи професия или занимание, както е предвидено в член 11, букви а) и в) от Конвенцията. Освен това всеки партньор следва да има право да избира името си, като по този начин запазва индивидуалността и идентичността в общността, отличаващи това лице от другите членове на обществото. Когато по закон или обичай жената е длъжна да промени името си при сключване на брак или при неговото разтрогване, тези права ѝ биват отказани.

Член 16, параграф 1, буква з)

25. Правата, предвидени в този член, се припокриват от и допълват правата, предвидени в член 15, параграф 2, според който държавите са задължени да предоставят на жените равни права да сключват и подписват договори и да административат имущество.
26. Член 15, параграф 1 гарантира равенството на жените с мъжете пред закона. Правото на собственост, управление, ползване и разпореждане с имущество е от основно значение за правото на жената да се радва на финансова независимост и в много държави бива от решаващо значение за нейната способност да изкарва прехраната си и да осигурява адекватно жилище и изхранване за себе си и за семейството си.
27. В страните, подложени на програма за аграрна реформа или преразпределение на земята между групи с различен етнически произход, правото на жените, независимо от семейното им положение, да поделат тази преразпределена земя при равни условия с мъжете следва да се спазва внимателно.
28. В повечето страни значителна част от жените са необвързани или разведени и много от тях носят единствена отговорност за издръжка на семейството. Всяка дискриминация при разделянето на собствеността, която се основава на предпоставката, че само мъжът е отговорен за подкрепата на жената и децата в семейството си и че може и ще изпълнява тази отговорност с чест, е очевидно нереалистична. Вследствие на това всеки закон или обичай, който предоставя на мъжете право на по-голям дял от собствеността в края на брака или фактическата връзка, или при смъртта на роднина, е дискриминационен и би имал сериозно въздействие върху практическата способност на жената да се разведе със съпруга си, да издържа себе си или семейството си и да живее достойно като независим човек.
29. Всички тези права следва да бъдат гарантирани независимо от семейното положение на жената.

Семейно имущество

30. Има държави, които не признават правото на жените да притежават равен дял от имуществото със съпруга по време на брак или фактическа връзка, както и след приключването на този брак или връзка. Много държави признават това право, но практическата способност на жените да го упражняват може да бъде ограничена от правен прецедент или обичай.
31. Дори когато тези законни права са предоставени на жените и съдилищата ги прилагат, собствеността на жената по време на брака или при развод може да бъде управлявана от мъж. В много държави, включително тези, в които съществува режим на собственост на общността, не съществува правно изискване жената да бъде консултирана, когато дадено имущество, притежавано от страните по време на брака или фактическите отношения, се продава или се продава или подлежи на разпореждане по друг начин. Това ограничава способността на жената да контролира разпореждането с имота или доходите, произтичащи от него.
32. В някои страни по отношение на разделението на семейната собственост се поставя по-голям акцент върху финансовите вноски за имущество, придобито по време на брака, а друг вид принос, като отглеждане на децата, грижи за възрастни роднини и изпълнение на домакински задължения, се омаловажават. Често такъв нефинансов принос от страна на съпругата позволява на съпруга да печели доходи и да увеличава активите. Финансовото и нефинансовото участие следва да имат еднаква тежест.
33. В много страни имуществото, натрупано по време на фактическо правоотношение, не се третира по закон на същата основа като имуществото, придобито по време на брака. Неизменно, ако връзката приключи, жената получава значително по-малък дял от партньора си. Имуствените закони и обичаи, които дискриминират по този начин омъжени или неомъжени жени със или без деца, следва да бъдат отменени и спрени.

Наследяване

34. Докладите на държавите-страни по Конвенцията следва да включват коментар относно правните или обичайните разпоредби, свързани със законодателството в областта на наследството, тъй като те засягат статута на жените, както е предвидено в конвенцията и в Резолюция 884D (XXXIV) на Икономическия и социален съвет, в която Съветът препоръча на държавите да гарантират, че мъжете и жените в една и съща степен на взаимоотношения с починал имат право на равни дялове в наследственото имущество и на еднакъв ранг по ред на наследяване. Тази разпоредба като цяло не е приложена.

35. Има много страни, в които законът и практиката относно наследството и собствеността водят до сериозна дискриминация на жените. В резултат на това неравномерно третиране жените могат да получат по-малък дял от имуществото на съпруга или бащата след смъртта му, в сравнение с вдовците и синовете. В някои случаи на жените се предоставят ограничени и контролирани права и получават доходи само от имуществото на починалия. Често наследствените права на вдовиците не отразяват принципите на еднаква собственост върху имущество, придобито по време на брака. Тези разпоредби противоречат на Конвенцията и следва да бъдат отменени.

Член 16, параграф 2

36. Във Виенската декларация и Програмата за действие, приети от Световната конференция по правата на човека, проведена във Виена от 14 до 25 юни 1993 г., държавите настоятелно се призовават да отменят съществуващите закони и разпоредби и да премахнат обичаите и практиките, които дискриминират и причиняват вреда на детето. Член 16, параграф 2 и разпоредбите на Конвенцията за правата на детето не допускат държавите-страни по нея да разрешават или да дават валидност на брак между лица, които не са достигнали пълнолетие. В контекста на Конвенцията за правата на детето „дете означава всяко човешко същество на възраст под 18 години, освен ако съгласно приложимото законодателство детето не е достигнало пълнолетие по-рано“. Независимо от това определение и като се имат предвид разпоредбите на Виенската декларация, Комитетът счита, че минималната възраст за сключване на брак следва да бъде 18 години както за мъжете, така и за жените. Когато мъжете и жените се женят, те поемат важни отговорности. Ето защо не бива да се разрешава брак, преди да е достигната пълна зрялост и способност за действие. Според Световната здравна организация, когато непълнолетни, особено момичета, сключват брак и имат деца, тяхното здраве може да бъде засегнато неблагоприятно, а образованието им - възпрепятствано. В резултат на това се ограничава икономическата им автономия.

37. Това засяга не само жените лично, но и ограничава развитието на техните умения и независимост и намалява достъпа до заетост, като по този начин се отразява неблагоприятно на техните семейства и общности.

38. Някои страни предвиждат различна възраст за сключване на брак за мъжете и жените. Тъй като тези разпоредби неправилно допускат, че жените имат различна степен на интелектуално развитие от мъжете или че техният етап на физическо и интелектуално развитие в брака е несъществен, тези разпоредби следва да бъдат премахнати. В други страни е разрешен годежът на момичета или предявяване на предприятия от страна на членове на семейството от тяхно име. Подобни мерки противоречат не само на Конвенцията, но и на правото на жените свободно да избират партньора си.

39. Държавите-страни по Конвенцията следва също така да изискват регистрация на всички бракове, независимо дали са сключени по граждански закон или по законите на обичай или религия. По този начин държавата може да гарантира спазването на Конвенцията и да установи равенство между партньорите, минимална възраст за сключване на брак, забрана на двубрачието и полигамията и защита на правата на децата.

Препоръки

Насилие

срещу

жени

40. Вземайки предвид мястото на жените в семейния живот, Комитетът би желал да подчертае, че разпоредбите на Обща препоръка 19 (Единадесета сесия) относно насилието срещу жени имат голямо значение за способността на жените да се ползват с права и свободи на равни начала с мъжете. Държавите-страни по Конвенцията се призовават да се съобразят с тази обща препоръка, за да се гарантира, че както в обществената, така и в семейния живот жените ще бъдат свободни от основаното на пола насилие, което толкова сериозно възпрепятства техните права и свободи като личности.

Резерви

41. Комитетът отбелязва с тревога броя на държавите-страни по Конвенцията, които са изразили резерви към целия или част от член 16, особено когато е направена резерва и към член 2, с твърдението, че спазването му може да противоречи на общо възприетата визия за семейството, основаваща се, наред с всичко останало, на културни или религиозни убеждения или на икономическия или политическия статут на страната.

42. Много от тези страни вярват в патриархалната структура на семейството, което поставя бащата, съпруга или сина в облагодетелствана позиция. В някои страни, където фундаменталистки или други екстремистки възгледи или икономически трудности са насърчили завръщането към старите ценности и традиции, мястото на жените в семейството рязко се е влошило. В други, където е признато, че съвременното общество зависи от своя икономически напредък и за общото благо на общността от еднаквото участие на всички възрастни, независимо от пола, тези табути и реакционни или екстремистки идеи постепенно са възпрени.

43. В съответствие по-специално с членове 2, 3 и 24 Комитетът изисква всички държави-страни по Конвенцията постепенно да достигнат до етап, в който чрез решителното си обезсърчаване на понятията за неравенство на жените в дома всяка държава да оттегли резервата си, по-специално по отношение на членове 9, 15 и 16 от Конвенцията.

44. Държавите-страни по Конвенцията следва решително да обезкуражат всяко понятие за неравенство между жените и мъжете, което е потвърдено от законите, от религиозното или частното право или от обичаите, и да постигнат напредък до степен, при която резервите, най-вече по отношение на член 16, ще бъдат оттеглени.

45. Въз основа на своя преглед на първоначалните и последващите периодични доклади Комитетът отбелязва, че в някои държави-страни по Конвенцията, които са ратифицирали или са се присъединили без резерви, някои закони, по-специално тези, отнасящи се до семейството, всъщност не съответстват на разпоредбите на Конвенцията.

46. Законите им все още съдържат много мерки, които дискриминират жените въз основа на норми, обичаи и социално-културни предразсъдъци. Поради специфичното си положение по отношение на тези членове тези държави затрудняват оценката и разбирането на статута на жените от страна на Комитета.

47. Комитетът, по-специално въз основа на членове 1 и 2 от Конвенцията, отправя искане към тези държави-страни по Конвенцията да положат необходимите усилия, за да проучат фактичката ситуация, свързана с тези въпроси, и да въведат необходимите мерки в националните си законодателства, които все още съдържат дискриминационни разпоредби за жените.

Доклади

48. С помощта на коментарите в настоящата обща препоръка в своите доклади държавите-страни по Конвенцията, следва да:

(а) Посочват етапа, достигнат по отношение на напредъка на страната за отстраняването на всички резерви по конвенцията, и по-специално резервите по член 16;

(b) Посочват дали техните закони съответстват на принципите на членове 9, 15 и 16 и когато религиозно или частно право или дадени обичаи възпрепятстват спазването на закона или на Конвенцията.

Законодателство

49. Държавите-страни по Конвенцията следва, когато е необходимо, да спазват Конвенцията, и най-вече, за да спазят членове 9, 15 и 16, трябва да приемат и приложат законодателство.

Насърчаване на спазването на Конвенцията

50. Със съдействието на коментарите в настоящата обща препоръка и както се изисква от членове 2, 3 и 24, държавите-страни по Конвенцията следва да въведат мерки, насочени към насърчаване на пълното спазване на принципите на Конвенцията, особено когато религиозното или частното право или обичаите противоречат на тези принципи.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Четиринадесета сесия (1995 г.)*

Обща препоръка № 22 За изменение на член 20 от Конвенцията

Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените,

отбелязвайки, че държавите-страни по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, по искане на Общото събрание, ще се срещнат през 1995 г., за да обсъдят изменение на член 20 от Конвенцията,

припомняйки предишното си решение, взето на десетата сесия за гарантирането на ефективността на работата си и предотвратяване натрупването на нежелано забавяне при разглеждането на докладите на държавите-страни по Конвенцията,

припомняйки, че Конвенцията е един от международните инструменти в областта на правата на човека, ратифицирани от най-голям брой държави-страни по Конвенцията,

вземайки предвид, че членовете на Конвенцията касаят основните права на жените във всички аспекти на тяхното ежедневие и във всички области на обществото и държавата,

със загриженост по отношение на натовареността на Комитета в резултат на нарастващия брой ратификации, в допълнение към натрупаните доклади, които предстои да бъдат разгледани, както е отразено в приложение I,

със загриженост също така по отношение на дългия период от време между представянето на докладите на държавите-страни по Конвенцията, и тяхното разглеждане, което води до необходимостта държавите да предоставят допълнителна информация за актуализиране на докладите си,

имайки предвид, че Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените е единственият орган по Договора за правата на човека, чието време за срещи е ограничено от неговата Конвенция, и че той има най-кратката продължителност

на заседанията на всички органи по Договора за правата на човека, както е отразено в приложение II,

отбелязвайки, че ограничаването на продължителността на сесиите, както се съдържа в Конвенцията, се е превърнало в сериозна пречка за ефективното изпълнение от Комитета на неговите функции съгласно Конвенцията,

1. *препоръчва* държавите-страни по Конвенцията да обмислят благоприятно изменението на член 20 от Конвенцията по отношение на времето за заседания на Комитета, така че той да може да заседава ежегодно за срока, необходим за ефективното изпълнение на функциите му съгласно Конвенцията, без специално ограничение, с изключение на това, за което Общото събрание вземе решение;

* Съдържа се в документ A/50/38.

2. *Препоръчва също* така общото събрание, в очакване на приключването на процеса на изменение, да упълномощи Комитета да заседава по изключение през 1996 г. за две сесии, всяка от които с продължителност три седмици и всяка да бъде предшествана от работни групи преди сесията.

3. *Освен това препоръчва* на заседанието на държавите-страни по Конвенцията да се получи устен доклад от Председателя на Комитета относно трудностите, пред които е изправен Комитетът при изпълнението на функциите си.

4. *Препоръчва* по време на заседанието на държавите-страни по Конвенцията генералният секретар да предостави на цялата необходима информация за натовареността на Комитета и сравнителната информация по отношение на другите органи на Договора за правата на човека.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Шестнадесета сесия (1997 г.)*

Обща препоръка № 23

Политически и обществен живот

Държавите-страни по Конвенцията трябва да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените в политическия и обществения живот на страната и по-специално да гарантират на жените, при равни условия с мъжете, правото:

(а) Да гласуват на всички избори и публични референдуми и да имат право да бъдат избирани от всички публични органи;

(б) Да участват във формулирането на правителствената политика и нейното прилагане и да заемат публична длъжност и да изпълняват всички публични функции на всички равнища на управление;

(с) Да участват в неправителствени организации и асоциации, занимаващи се с обществения и политическия живот на страната.

Общи данни

1. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените придава особено значение на участието на жените в обществения живот на техните държави. Преамбюлът на Конвенцията посочва отчасти следното:

„припомняйки, че дискриминацията срещу жените нарушава принципите на равенство на правата и зачитане на човешкото достойнство, е пречка за участието на жените, при равни условия с мъжете, в политическия, социалния, икономическия и културния живот на техните страни, възпрепятства растежа на просперитета на обществото и семейството и затруднява пълното развитие на потенциала на жените в служба на техните страни и на човечеството.“

2. Освен това в преамбюла си Конвенцията подчертава значението на участието на жените във вземането на решения, както следва:

„убедени, че пълното и цялостно развитие на една страна, благосъстоянието на света и каузата на мира изискват максимално участие на жените при равни условия с мъжете във

всички области. “

3. Освен това в член 1 от Конвенцията терминът „дискриминация спрямо жените“ се тълкува като:

„всяко разграничаване, изключване или ограничение на основание пол, което има като последица или за цел да наруши или анулира признаването, ползването или упражняването от страна на жените,

* Съдържа се в документ A/52/38.

независимо от семейното им положение, на основата на равенство между мъжете и жените, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или която и да е друга област.“

4. Други конвенции, декларации и международни анализи отдават голямо значение на участието на жените в обществения живот и създават рамка от международни стандарти за равенство. Те включват Всеобщата декларация за правата на човека,¹ Международния пакт за граждански и политически права,² Конвенцията за политическите права на жените,³ Виенската декларация,⁴ параграф 13 от Пекинската декларация и платформата за действие,⁵ общи препоръки 5 и 8 съгласно Конвенцията,⁶ общи бележки № 25, приети от Комитета по правата на човека,⁷ препоръката, приета от Съвета на Европейския съюз относно балансираното участие на жените и мъжете в процеса на вземане на решения⁸ и „Как да се постигне баланс между половете в процеса на вземане на политически решения“ на Европейската комисия.⁹

5. Член 7 задължава държавите-страни по Конвенцията да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените в политическия и обществения живот и да гарантират, че те се ползват с равенство с мъжете в политическия и обществения живот. Задължението, посочено в член 7, обхваща всички области на обществения и политическия живот и не се ограничава до областите, посочени в букви а), б) и в). Политическият и общественият живот на една страна е широко понятие. Той се отнася до упражняването на политическа власт, по-специално упражняването на законодателни, съдебни, изпълнителни и административни правомощия. Терминът обхваща всички аспекти на публичната администрация и формулирането и прилагането на политиката на международно, национално, регионално и местно равнище. Концепцията включва и много аспекти на гражданското общество, включително публични бордове и местни съвети, както и дейностите на организации като политически партии, профсъюзи, професионални или промишлени асоциации, женски организации, организации на общността и други организации, занимаващи се с обществения и политическия живот.

6. Конвенцията предвижда, че за да бъде ефективно, това равенство трябва да бъде постигнато в рамките на политическа система, в която всеки гражданин се ползва с правото да гласува и да бъде избран на истински, периодично провеждани въз основа на всеобщо и тайно гласуване избори, по такъв начин, че да се гарантира свободното изразяване на волята на електората, както е предвидено в международните инструменти за правата на човека, като член 21 от Всеобщата декларация за правата на човека и член 25 от Международния пакт за граждански и политически права.

7. Акцентът, поставен от Конвенцията върху значението на равните възможности и участието в обществения живот и вземането на решения, налага Комитета да преразгледа член 7 и да предложи на държавите-страни по Конвенцията, при преразглеждането на своите закони и политики и при докладването по Конвенцията, да вземат предвид изложените по-долу бележки и препоръки.

Коментари

8. Публичната и интимната сфера на човешката дейност винаги са били считани за отделни и регулирани по съответния начин. Неизменно жените са причислявани към интимната или домашната сфера, свързана с възпроизводството и отглеждането на деца, а във всички общества тези дейности са третираны като по-низши. За разлика от това общественият живот, който се зачита и почита, обхваща широк спектър от дейности извън личната и домашната сфера. Мъжете исторически са доминирали обществения живот и са упражнявали властта да ограничават и подчиняват жените в интимната сфера.

9. Въпреки централната роля на жените по отношение на поддържането на семейството и обществото и техния принос за развитието, те биват изключени от политическия живот и процеса на вземане на решения, които все пак определят модела на тяхното ежедневие и бъдещето на обществата.

Особено по време на криза това изключване заглушава гласа на жените и прави невидим техния принос и опит.

10. Във всички нации най-значимите фактори, които възпрепятстват способността на жените да участват в обществения живот, са културната рамка на ценностите и религиозните убеждения, липсата на услуги и неспособността на мъжете да споделят задачите, свързани с организацията на домакинството и с грижите и отглеждането на децата. Във всички нации културните традиции и религиозните убеждения са изиграли роля за ограничаването на жените до интимните сфери на дейност и изключването им от активното участие в обществения живот.

11. Облекчаването на жените от някои тежести на домашния труд би им позволило да се ангажират по-пълноценно с живота на своите общности. Икономическата зависимост на жените от мъжете често им пречи да вземат важни политически решения и да участват активно в обществения живот. Тяхната двойна тежест на работа и икономическата им зависимост, съчетани с дългите или лишени от гъвкавост часове на обществения и политическия труд, пречат на жените да бъдат по-активни.

12. Стереотипите, включително извършваните от медиите, ограничават жените в политическия живот до въпроси като околната среда, децата и здравеопазването и ги изключват от отговорност за финансите, бюджетния контрол и разрешаването на конфликти. Слабото участие на жените в професиите, от които се наемат политиците, може да създаде друга пречка. В страни, където жените лидери наистина поемат властта, това може да се дължи по-скоро на влиянието на техните бащи, съпрузи или роднини от мъжки пол, отколкото на собствения им изборен успех.

Политически системи

13. Принципът на равенство между жените и мъжете е утвърден в конституциите и законите на повечето страни и във всички международни инструменти. Въпреки това през последните 50 години жените не са постигнали равенство и неравенството им се е засилило от ниското равнище на участие в обществения и политическия живот. Разработените политики и решенията, вземани единствено от мъже, отразяват само част от човешкия опит и потенциал. Справедливата и ефективна организация на обществото изисква включването и участието на всички негови членове.

14. Някоя политическа система не е предоставила на жените както правото, така и ползата от пълноценното и равноправно участие. Въпреки че демократичните системи са подобрили възможностите на жените за участие в политическия живот, многобройните икономически, социални и културни бариери, пред които те продължават да бъдат изправени, са ограничили сериозно тяхното участие. Дори исторически стабилните демокрации не са успели да интегрират напълно и еднакво мненията и интересите на женската половина от населението. Обществата, в които жените са изключени от обществения живот и вземането на решения, не могат да бъдат определени като демократични. Концепцията за демокрация би имала реално и динамично значение и траен ефект само когато вземането на политически решения се споделя от жените и мъжете и отчита в еднаква степен интересите и на двете страни. Прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията показва, че когато има пълно и равноправно участие на жените в обществения живот и вземането на решения, се подобряват прилагането на техните права и спазването на Конвенцията.

Временни специални мерки

15. Въпреки че премахването на юридическите бариери е необходимо, то не е достатъчно. Неуспехът да се постигне пълно и равно участие на жените може да бъде непреднамерен и резултат от остарели практики и процедури, които по невнимание насърчават мъжете. Съгласно член 4 Конвенцията насърчава използването на временни специални мерки за пълното прилагане на членове 7 и 8. Когато държавите са разработили ефективни временни стратегии в опит да постигнат равенство на участието, е приложен широк спектър от мерки, включително наемане, финансово

подпомагане и обучение на жените кандидати, изменение на изборните процедури, разработване на кампании, насочени към равно участие, определяне на количествени цели и квоти и насочване на жени за назначаване на обществени длъжности като съдебната власт или други професионални групи, които играят съществена роля в ежедневието на всички общества. Официалното премахване на бариерите и въвеждането на временни специални мерки за насърчаване на равното участие на мъжете и жените в обществения живот на техните общества са основни предпоставки за истинско равенство в политическия живот. За да се преодолее обаче вековното господство на мъжете в обществената сфера, жените се нуждаят и от насърчаването и подкрепата на всички сектори на обществото, за да постигнат пълноценно и ефективно участие, насърчаване, което трябва да се ръководи от държавите-страни по Конвенцията, както и от политическите партии и държавните служители. Държавите-страни по Конвенцията са длъжни да гарантират, че временните специални мерки са ясно разработени в подкрепа на принципа на равенство и следователно са в съответствие с конституционните принципи, които гарантират равенство на всички граждани.

Обобщение

16. Критичният въпрос, подчертан в Пекинската платформа за действие⁵ са разликите между де юре и де факто, или правото на, сравнено с действителното участие на жените в политиката и обществения живот като цяло. Проучванията показват, че ако участието на жените достигне 30 - 35% (обикновено наричано „критичната маса“), това оказва реално въздействие върху политическия стил и съдържанието на решенията, и политическият живот се ревитализира.

17. За да се постигне широко представителство в обществения живот, жените трябва да имат пълно равенство при упражняването на политическа и икономическа власт; те трябва да участват пълноценно и еднакво във вземането на решения на всички равнища, както на национално, така и на международно равнище, за да могат да дадат своя принос към целите за равенство, развитие и постигане на мир. Гледната точка за равенството между половете е от решаващо значение за постигането на тези цели и за гарантирането на истинска демокрация. Поради тези причини е от съществено значение жените да бъдат включени в обществения живот, за да се възползваме от техния принос, да гарантираме, че техните интереси са защитени и да изпълним гаранцията, че упражняването на правата на човека е за всички хора, независимо от техния пол. Пълното участие на жените е от съществено значение не само за тяхното овластяване, но и за напредъка на обществото като цяло.

Правото на глас и да бъдат избирани (чл. 7, буква (а))

18. Конвенцията задължава държавите-страни по нея да предприемат подходящи стъпки в конституциите или законодателството си, за да гарантират, че жените, въз основа на равенството с мъжете, имат право да гласуват на всички избори и референдуми и да бъдат избирани. Тези права трябва да се ползват както де юре, така и де факто.

19. Прегледът на докладите на държавите-страни показва, че макар почти всички да са приели конституционни или други правни разпоредби, които предоставят на жените и мъжете еднакво право на глас във всички избори и публични референдуми, в много държави жените продължават да изпитват трудности при упражняването на това право.

20. Факторите, които възпрепятстват тези права, включват следното:

(а) Жените често имат по-малък достъп от мъжете до информация за кандидатите и за партийните политически платформи и процедури за гласуване, информация, която правителствата и политическите партии не са успели да предоставят. Други важни фактори, които възпрепятстват пълното и равноправно упражняване на правото на жените да гласуват, включват тяхната неграмотност, липсата на знания и разбиране на политическите системи или въздействието, което политическите инициативи и политики ще окажат върху живота им. Липсата на разбиране на правата, отговорностите и възможностите за промяна, предоставяни от избирателното право, означава също, че жените невинаги са регистрирани за гласуване;

(b) Двойната тежест на труда за жените, както и финансовите ограничения, ограничават времето или възможността на жените да следват предизборни кампании и да имат пълната свобода да упражняват правото си на глас;

(c) В много държави традициите и социалните и културните стереотипи обезсърчават жените да упражняват правото си на глас. Много мъже влияят или контролират гласовете на жените чрез убеждаване или преки действия, включително гласуване от тяхно име. Такива практики следва да бъдат предотвратени;

(d) Други фактори, които в някои страни възпрепятстват участието на жените в обществения или политическия живот на техните общности, включват ограничаване на свободата им на движение или правото им на участие, преобладаващо отрицателно отношение към политическото участие на жените или липса на доверие и подкрепа за жените кандидати от страна на избирателите. Освен това някои жени считат участието в политиката за отблъскващо и избягват участието в политически кампании.

21. Тези фактори поне отчасти обясняват парадокса, че жените, които представляват половината от всички избиратели, не упражняват политическата си власт или не формират блокове, които да защитават интересите им, да сменят правителството или да елиминират дискриминационните политики.

22. Системата на гласуване, разпределението на местата в Парламента, изборът на окръг - всички те оказват значително въздействие върху дела на жените, избрани в парламента. Политическите партии трябва да възприемат принципите на равни възможности и демокрация и да се стремят да балансират броя на кандидатите от мъжки и женски пол.

23. Ползването на правото на глас от жените не следва да бъде предмет на ограничения или условия, които не се прилагат за мъжете или имат непропорционално въздействие върху жените. Например ограничаването на правото на глас до лица с определено ниво на образование, които притежават минимален имуществен ценз или са грамотни, е не само неразумно, но може да наруши универсалната гаранция за правата на човека. Съществува и вероятността това да има непропорционално въздействие и върху жените, като по този начин противоречи на разпоредбите на Конвенцията.

Право на участие във формулирането на правителствената политика (чл. 7, буква б)

24. Участието на жените в управлението на политическо равнище продължава да бъде слабо като цяло. Въпреки че е постигнат значителен напредък и в някои държави е постигнато равенство, в много страни участието на жените всъщност е намалено.

25. Член 7, буква б) също така изисква от държавите-страни по Конвенцията да гарантират, че жените имат право да участват пълноценно и да бъдат представени във формулирането на публичната политика във всички сектори и на всички равнища. Това би улеснило интегрирането на въпросите, свързани с равенството между половете, и би допринесло за формирането на обществената политика по отношение на равенството между половете.

26. Държавите-страни по Конвенцията носят отговорност, когато това е под техен контрол, както да назначават жени на висши ръководни длъжности, така и, разбира се, да се консултират и включват съветите на групи, които до голяма степен са представителни за възгледите и интересите на жените.

27. Държавите-страни по Конвенцията имат допълнително задължение да гарантират, че бариерите пред пълноценното участие на жените във формулирането на правителствената политика са установени и преодолени. Тези бариери включват удовлетвореност при символичното назначаване на жени, както и традиционни и обичайни нагласи, които обезсърчават участието на жените. Когато жените не са широко представени на висшите управленски равнища или не са консултирани по подходящ начин или изобщо не са консултирани, правителствената политика няма да бъде всеобхватна и ефективна.

28. Макар че държавите-страни като цяло имат правомощията да назначават жени на висши постове в кабинета и административните постове, политическите партии носят отговорност също така да гарантират, че в партийните листи са включени жени и са номинирани за изборите в областите, в които има вероятност за успех на изборите. Държавите-страни по Конвенцията следва също така да се стремят да гарантират, че жените се назначават в правителствени консултативни органи при равни условия с мъжете и че тези органи вземат предвид, когато е целесъобразно, становищата на представителните женски групи. Основна отговорност на правителството е да насърчава тези инициативи да ръководят и насочват общественото мнение и да променят нагласите, които дискриминират жените или възпират участието на жените в политическия и обществения живот.

29. Мерките, приети от редица държави-страни по Конвенцията, за да се гарантира равнопоставено участие на жените на висши длъжности в кабинета и администрацията и като членове на правителствени консултативни органи, включват: приемане на правило, съгласно което, при еднакво квалифицирани потенциално назначени лица, се отдава предпочитание на номинираните жени; приемане на правило, според което нито един от двата пола не следва да съставлява по-малко от 40% от членовете на публичен орган; квота за жените-членове на кабинета и за назначаване на публична длъжност; както и консултации с женски организации, така че да се гарантира номинирането на квалифицирани жени за членство в публични органи и служби, както и разработване и поддържане на регистри на такива жени, за да се улесни номинирането на жени за назначаване в публични органи и длъжности. Когато членовете се назначават в консултативни органи при назначаването на частни организации, държавите-страни по Конвенцията следва да насърчават тези организации да номинират квалифицирани и подходящи жени за членство в тези органи.

Право да заема публична длъжност и да изпълнява всички обществени функции (чл. 7, буква (б))

30. Прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията показва, че жените са изключени от висшите постове в кабинетите, държавната администрация и публичната администрация, съдебната система и в системата на правосъдието. Жените рядко се назначават на тези висши или влиятелни длъжности и макар в някои държави техният брой да се увеличава на по-ниски равнища и на длъжности, които обикновено са свързани с дома или семейството, те формират само незначително малцинство на ръководни длъжности, свързани с икономическата политика или развитието, политическите въпроси, отбраната, миротворческите мисии, разрешаването на конфликти или конституционното тълкуване и определяне.

31. Разглеждането на докладите на държавите-страни по Конвенцията показва също, че в някои случаи законът изключва жените от упражняване на кралски правомощия, от заемане на длъжността на съдии в религиозни или традиционни трибунали, които имат юрисдикция от името на държавата, или от пълноценно участие във войската. Тези разпоредби дискриминират жените, лишават обществото от предимствата на тяхното участие и умения в тези области на живота на техните общности и противоречат на принципите на Конвенцията.

Право на участие в неправителствени и публични и политически организации (чл. 7, буква (в))

32. Прегледът на докладите на държавите-страни по Конвенцията показва, че в малкото случаи, когато се предоставя информация относно политическите партии, жените са слабо представени или са концентрирани в не така влиятелни роли в сравнение с мъжете. Тъй като политическите партии са важна движеща сила при вземането на решения, правителствата следва да ги насърчават да проучват доколко жените са пълноправни и равни участници в техните дейности и, когато това не е така, следва да определят причините за това. Политическите партии следва да бъдат насърчавани да приемат ефективни мерки, включително предоставяне на информация, финансови и други ресурси, за преодоляване на пречките пред пълноценното участие и представителство на жените и за осигуряване на равни възможности за жените на практика да заемат длъжността партийни функционери и да бъдат номинирани за кандидати за изборите.

33. Мерките, приети от някои политически партии, включват заделяне на определен минимален брой или процент от длъжностите в изпълнителните им органи за жени, гарантиране на баланс между броя на кандидатите от мъжки и женски пол, номинирани за изборите, и гарантиране, че жените не са последователно причислени към по-малко благоприятни избирателни райони или към най-малко изгодните длъжности в партийна листа. Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират, че такива временни специални мерки са специално разрешени съгласно антидискриминационното законодателство или други конституционни гаранции за равенство.

34. Други организации, като профсъюзи и политически партии, имат задължението да демонстрират ангажираността си с принципа на равенство между половете в своите конституции при прилагането на тези правила, както и при оформянето на състава на своите членове с балансирано представителство на половете в изпълнителните си съвети, така че тези органи да могат да се възползват от пълноценното и равноправно участие на всички сектори на обществото от приноса и на двата пола. Тези организации също така предоставят ценна база за обучение на жените в областта на политическите умения, участието и ръководството, както и неправителствените организации (НПО).

Член 8 (международно равнище)

Държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат всички необходими мерки, за да гарантират на жените, при равни условия с мъжете и без дискриминация, възможността да представляват своите правителства на международно равнище и да участват в работата на международните организации.

Коментари

35. Съгласно член 8 правителствата са длъжни да гарантират присъствието на жени на всички равнища и във всички области на международните отношения. Това изисква те да бъдат включени в икономическите и военните въпроси както в многостранната, така и в двустранната дипломация, както и в официалните делегации на международни и регионални конференции.

36. От прегледа на докладите на държавите-страни по Конвенцията става ясно, че жените са много слабо представени в дипломатическите и чуждестранните служби на повечето правителства, и по-специално на най-високите постове. Има тенденция жените да бъдат причислявани към посолства с по-малко значение за външните отношения на страната, а в някои случаи жените са дискриминирани по отношение на назначенията си чрез ограничения, свързани с брачното им положение. В други случаи съпругеските и семейните обезщетения, предоставяни на мъже дипломати, не са достъпни за жени на паралелни длъжности. На жените често им е отказвана възможността да се занимават с международна работа поради предположения за домашните им отговорности, включително и такива, че грижите за зависимите в семейството им лица ще им попречат да приемат назначението.

37. Много постоянни мисии в Организацията на обединените нации и в други международни организации нямат жени сред дипломатите си, а на висшите нива те са много малко. Подобно е положението на експертните срещи и конференции, които установяват международни и глобални цели, програми и приоритети. Организацията на системата на Обединените нации и различните икономически, политически и военни структури на регионално равнище се превърнаха във важни международни публични работодатели, но и тук жените остават малцинство, концентрирано на по-ниски позиции.

38. Има малко възможности за жените и мъжете да представляват при равни условия правителствата си на международно равнище и да участват в работата на международните организации. Това често е резултат от липсата на обективни критерии и процеси за назначаване и повишение на съответните длъжности и официални делегации.

39. Глобализацията на съвременния свят придава все по-голямо значение на включването на жените и тяхното участие в международни организации при равни условия с мъжете. Включването на аспекта за равенството между половете и правата на жените в дневния ред на всички международни органи е правителствен императив. Много решения от решаващо значение по глобални въпроси, като миротворчество и разрешаване на конфликти, военни разходи и ядрено разоръжаване, развитие и околна среда, външна помощ и икономическо реструктуриране, се вземат с ограничено участие на жени. Това е в ярък контраст с тяхното участие в тези области на неправителствено равнище.

40. Включването на критична маса от жени в международните преговори, мироопазващите дейности, всички нива на превантивна дипломация, посредничество, хуманитарна помощ, социално помирение, мирни преговори и международната наказателно-правна система ще промени нещата. При разрешаването на въоръжени или други конфликти е необходима гледна точка на пола и анализ, за да се разбере различното им въздействие върху жените и мъжете¹⁰.

Препоръки

Член 7 – 8

41. Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират, че техните конституции и законодателство съответстват на принципите на Конвенцията и по-специално на членове 7 и 8.

42. Държавите-страни по Конвенцията са длъжни да предприемат всички подходящи мерки, включително приемането на подходящо законодателство, което е в съответствие с тяхната конституция, за да гарантират, че организации като политическите партии и профсъюзите, които не могат да бъдат пряко подчинени на задълженията по Конвенцията, не дискриминират жените и спазват принципите, съдържащи се в членове 7 и 8.

43. Държавите-страни по Конвенцията следва да определят и приложат временни специални мерки, за да гарантират равното представителство на жените във всички области, обхванати от членове 7 и 8.

44. Държавите-страни по Конвенцията следва да обяснят причините и последиците от евентуалните резерви към членове 7 или 8 и да посочат къде тези резерви отразяват традиционните, обичайните или стереотипните нагласи към ролята на жените в обществото, както и стъпките, предприети от държавите-страни по Конвенцията за промяна на тези нагласи. В своите доклади, държавите-страни по Конвенцията трябва да направят внимателен преглед на необходимостта от такива резерви и да включват график за тяхното премахване.

Член 7

45. Съгласно член 7, буква а), мерките, които следва да бъдат идентифицирани, приложени и наблюдавани за тяхната ефективност, включват мерките, предназначени за следното:

- (а) Постигане на баланс между жените и мъжете, заемащи обществено избрани длъжности;
- (б) Гарантирането, че жените разбират правото си на глас, значението на това право и как да го упражняват;
- (в) Гарантиране на преодоляването на пречките пред равенството, включително тези, произтичащи от неграмотност, езикови бариери, бедност и пречки пред свободата на движение на жените;
- (г) Подпомагане на жените в неравностойно положение да упражняват правото си на глас и да бъдат избирани.

46. Съгласно член 7, буква б) тези мерки включват мерки, предназначени да гарантират следното:
- (a) Равно представителство на жените при формулирането на правителствената политика;
 - (b) Ползване на практика от страна на жените на равното право да заемат публична длъжност;
 - (c) Насочени към жени процеси по набиране на персонал, които са открити и подлежат на обжалване.
47. Съгласно член 7, буква в) тези мерки включват мерки, предназначени да гарантират следното:
- (a) Осигуряване на приемането на ефективно законодателство, забраняващо дискриминацията на жените;
 - (b) Насърчаване на неправителствените организации и публичните и политическите сдружения да приемат стратегии, насърчаващи представителството и участието на жените в тяхната работа.
48. При докладването си съгласно член 7, държавите-страни по Конвенцията следва да:
- (a) Опишат правните разпоредби, които привеждат в действие правата, съдържащи се в член 7;
 - (b) Предоставят подробности за всички ограничения на тези права, независимо дали произтичат от правни разпоредби или от традиционни, религиозни или културни практики;
 - (c) Опишат мерките, въведени и предназначени за преодоляване на пречките пред упражняването на тези права;
 - (d) Включат статистически данни, разпределени по пол, показващи процента на жените спрямо мъжете, които се ползват от тези права;
 - (e) Опишат видовете формулиране на политиките, включително тези, свързани с програмите за развитие, в които участват жените, както и равнището и степента на тяхното участие;
 - (f) Съгласно член 7, буква в), да опишат степента, в която жените участват в неправителствени организации в своите страни, включително в женски организации;
 - (g) Анализират степента, в която държавата-страна по Конвенцията гарантира, че тези организации са консултирани, и въздействието на техните съвети върху всички нива на формулиране и прилагане на правителствената политика;
 - (h) Предоставяне на информация и анализ на факторите, допринасящи за недостатъчното представителство на жените като членове и длъжностни лица на политически партии, профсъюзи, организации на работодателите и професионални сдружения.

Член 8

49. Мерките, които следва да бъдат набелязани, прилагани и наблюдавани за ефективност, включват мерките, предназначени да осигурят по-добър баланс между половете при членството във всички органи на Организацията на обединените нации, включително основните комитети на Общото събрание, Икономическия и социален съвет и експертните органи, включително органите по договорите, както и при назначаването в независими работни групи или като държави или специални докладчици.
50. При докладването си съгласно член 8, държавите-страни по Конвенцията следва да:
- (a) Предоставят статистически данни, разбити по пол, показващи процента на жените в своите чуждестранни служби или редовно ангажирани в международното представителство или в работата от името на

Държавата, включително членство в правителствени делегации на международни конференции и номинации за мироопазващи функции или за решаване на конфликти, както и тяхното старшинство в съответния сектор;

(b) Опишат усилията за установяване на обективни критерии и процеси за назначаване и насърчаване на жени на съответните длъжности и официални делегации;

(c) Опишат предприетите стъпки за широко разпространение на информация за международните ангажименти на правителството, засягащи жените, и официалните документи, издадени от многостранните форуми, по-специално до правителствените и неправителствените органи, отговарящи за напредъка на жените;

(d) Предоставят информация относно дискриминацията на жените поради политическата им дейност, независимо дали като отделни лица или като членове на женски или други организации.

¹ Резолюция 217 А (III) на Общото събрание.

² Резолюция 2200 А (XXI) на Общото събрание, приложение.

³ Резолюция 640 (VII) на Общото събрание.

⁴ Доклад на Световната конференция по правата на човека, Виена, 14 -25 юни 1993 г. (A/CONF.157/24 (Част I)), гл. III.

⁵ Доклад от Четвъртата световна конференция за жените, Пекин, 4 -15 септември 1995 г. (A/CONF.177/20 и Доп.1), гл. I, резолюция 1, приложение I.

⁶ Вж. официалните протоколи от Общото събрание, четиридесет и трета сесия, притурка № 38 (A/43/38), гл. V.

⁷ ССРР/21/21/Пр.1/Доп.7, 27 август 1996 г.

⁸ 96/694/ЕО, Брюксел, 2 декември 1996 г.

⁹ Документ на Европейската комисия V/1206/96-EN (март 1996 г.).

¹⁰ Вж. параграф 141 от Платформата за действие, приета от Четвъртата световна конференция за жените, проведена в Пекин от 4 до 15 септември 1995 г. (A/CONF.177/20, гл. I, Резолюция 1, приложение II). Вж. също точка 134, която гласи отчасти: „Равният достъп и пълноценното участие на жените в структурите на властта и тяхното пълноценно участие във всички усилия за предотвратяване и решаване на конфликти са от съществено значение за поддържането и насърчаването на мира и сигурността.“

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Двадесета сесия (1999 г.)*

Обща препоръка № 24: Член 12 от Конвенцията (жени и здраве)

1. Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените, потвърждавайки, че достъпът до здравни грижи, включително до свързаните с репродуктивното здраве, е основно право съгласно Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, реши на своята двадесета сесия, съгласно член 21, да изготви обща препоръка относно член 12 от Конвенцията.

Общи данни

2. Спазването на член 12 от Конвенцията от държавите-страни по Конвенцията е от основно значение за здравето и благосъстоянието на жените. Той изисква от държавите да премахнат дискриминацията срещу жените по отношение на достъпа им до здравни услуги през целия жизнен цикъл, особено в областта на семейното планиране, бременността и раждането, както и по време на следродилния период. Прегледът на докладите, представени от държавите-страни по Конвенцията съгласно член 18 от Конвенцията, показва, че здравето на жените е въпрос, който се признава за основна грижа по отношение на промоцията на женското здраве и благосъстояние. В полза на държавите-страни по Конвенцията, както и на тези, които имат особен интерес и загриженост по въпросите, свързани с женското здраве, настоящата обща препоръка има за цел да доразвие разбирането на Комитета за член 12 и да разгледа мерките за премахване на дискриминацията, така че да се реализира правото на жените на възможно най-висок здравен стандарт.

3. Тези цели бяха разгледани и по време на последните световни конференции на ООН. При изготвянето на тази обща препоръка Комитетът взе предвид съответните програми за действие, приети на световните конференции на ООН, и по-специално тези от Световната конференция по правата на човека от 1993 г.,

Международната конференция за населението и развитието от 1994 г. и Четвъртата световна конференция за жените от 1995 г. Комитетът също така отбеляза работата на Световната здравна организация (СЗО), Фонда на ООН за населението (UNFPA), както и на други органи на ООН. При изготвянето на тази обща препоръка той си сътрудничи с голям брой неправителствени организации със специален експертен опит в областта на женското здраве.

4. Комитетът отбелязва, че при други инструменти на Организацията на обединените нации се набляга на правото на здраве и на условията, които позволяват да се постигне добро здраве. Сред тези инструменти са Всеобщата декларация за правата на човека, Международният пакт за икономически, социални и културни права, Международният пакт за граждански и политически права, Конвенцията за правата на детето и Конвенцията за премахване на всички форми на расова дискриминация.

5. Комитетът се позовава и на своите по-ранни общи препоръки относно обръщането на жени, човешкия имунодефицитен вирус/синдрома на придобитата имунна недостатъчност (ХИВ/СПИН),

* Съдържа се в документ A/54/38/Пр.1, гл. I.

жените с инвалидност, насилието срещу жени и равенството в семейните отношения, като всички те касаят въпроси, които са неразделна част от пълното спазване на член 12 от Конвенцията.

6. Въпреки че биологичните различия между жените и мъжете могат да доведат до различия в здравния статус, съществуват обществени фактори, които са определящи за здравния статус на жените и мъжете и могат да са различни за различните жени. Поради тази причина следва да се обърне специално внимание на здравните нужди и права на жените, принадлежащи към уязвими групи и групи в неравностойно положение, като жените мигранти, жените бежанци и вътрешно разселените жени, момичетата и по-възрастните жени, жените, занимаващи се с проституцията, жените от коренното население и жените с физически или психически увреждания.

7. Комитетът отбелязва, че пълното реализиране на правото на жените на здраве може да бъде постигнато само когато държавите-страни по конвенцията изпълнят задължението си да зачитат, защитават и насърчават основното човешко право на жените за хранително благополучие през целия им живот чрез осигуряване на храна, която е безопасна, питателна и адаптирана към местните условия. За тази цел държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат стъпки за улесняване на физическия и икономическия достъп до производствени ресурси, особено за жените от селските райони, както и по друг начин да гарантират, че специалните хранителни нужди на всички жени под тяхна юрисдикция са задоволени.

Член 12

8. Член 12 гласи:

„1. Държавите-страни по Конвенцията трябва да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията на жените в областта на здравеопазването, за да гарантират, въз основа на равенството между мъжете и жените, достъп до здравни услуги, включително тези, свързани със семейното планиране.“

„2. Независимо от разпоредбите на параграф 1 от настоящия член, държавите-страни по Конвенцията следва да осигурят на жените подходящи услуги във връзка с бременността, раждането и постнаталния период, като предоставят безплатни услуги, когато е необходимо, както и адекватно хранене по време на бременност и кърмене.“

Държавите-страни по Конвенцията се насърчават да разглеждат въпроса за женското здраве през целия живот на жената. Следователно за целите на настоящата обща препоръка, терминът „жени“ включва момичета и девойки. В общата препоръка ще бъде представен анализът на Комитета на ключовите елементи на член 12.

Основни елементи

Член 12, параграф 1

9. Най-добра позиция за докладване на най-критичните здравни въпроси, засягащи жените в съответната страна, имат самите държави-страни по Конвенцията. Ето защо, за да може Комитетът да прецени дали са подходящи мерките за премахване на дискриминацията на жените в областта на здравеопазването, държавите-страни по Конвенцията трябва да докладват за своето здравно законодателство, планове и политики по отношение на жените с надеждни данни, разпределени по пол, за честотата и тежестта на заболяванията и условията, предпоставящи рискове за женското здраве и хранене, както и за наличието и икономическата ефективност на превантивни мерки и мерки за справяне с тези проблеми. Докладите до Комитета трябва да показват, че законодателството, плановете и политиките в областта на здравеопазването се основават на научни и етични изследвания и оценка на здравния статус и потребностите на жените в тази страна и да отчетат всякакви етнически, регионални или общностни различия или практики, основани на религия, традиция или култура.

10. Държавите-страни по Конвенцията се насърчават да включат в своите доклади информация за болести, здравословни състояния и опасни за здравето условия, които засягат жените или определени групи жени по различен начин от мъжете, както и информация за възможна намеса в това отношение.

11. Мерките за премахване на дискриминацията срещу жените се считат за неподходящи, ако системата на здравеопазването не разполага с услуги за превенция, откриване и лечение на специфични за жените заболявания. За държава-страна по Конвенцията е дискриминационно да откаже да предостави законно определени услуги за женското репродуктивно здраве. Например, ако доставчиците на здравни услуги отказат да предоставят такива услуги въз основа на възражение по съвест, следва да се въведат мерки, за да се гарантира, че жените биват насочени към алтернативни доставчици на здравни услуги.

12. Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за своето разбиране за начина, по който политиките и мерките в областта на здравеопазването са насочени към правата на жените от гледна точка на потребностите и интересите на жените, както и за начина, по който са насочени към отличителните характеристики и фактори, различаващи жените в сравнение с мъжете, като например:

(а) Биологични фактори, които се различават при жените в сравнение с мъжете, като менструалния им цикъл, репродуктивната им функция и менопаузата. Друг пример е по-високият риск от излагане на болести, предавани по полов път, пред който са изправени жените;

(б) Социално-икономически фактори, които се различават за жените като цяло, както и за някои групи жени в частност. Например неравнопоставените властови отношения между жените и мъжете в дома и на работното място могат да окажат отрицателно въздействие върху женското хранене и здраве. Те могат също така да бъдат изложени на различни форми на насилие, които могат да засегнат здравето им. Момичетата и подрастващите девойки често са уязвими на сексуално насилие от по-възрастни мъже и членове на семейството, което ги излага на риск от физически и психологически увреждания и нежелана и ранна бременност. Някои културни или традиционни практики, като гениталното осакатяване на жени, също носят висок риск от смърт и увреждания;

(в) Психосоциалните фактори, които варират между жените и мъжете, включват депресия като цяло и по-специално следродилна депресия, както и други психологически състояния, като тези, които водят до хранителни разстройства като анорексия и булимия;

(д) Въпреки че неспазването на поверителността на пациента засяга както мъжете, така и жените, то може да бъде причина жените да не потърсят съвет и лечение и по този начин да се отрази неблагоприятно на тяхното здраве и благосъстояние. Поради тази причина жените няма да са така склонни да търсят медицинска помощ за заболявания на гениталния тракт, за контрацепция или за незавършен аборт, както и в случаите, когато са били подложени на сексуално или физическо насилие.

13. Задължението на държавите-страни по Конвенцията да гарантират достъп до здравни услуги, информация и образование въз основа на равенство между мъжете и жените, предполага задължение за зачитане, защита и изпълнение на правата на жените на здравеопазване. Държавите-страни по Конвенцията носят отговорност да гарантират, че законодателството и изпълнителните действия и политиката съответстват на тези три задължения. Те трябва също така да въведат система, която да гарантира ефективни съдебни действия. Ако не го направят, това ще представлява нарушение на член 12.

14. Задължението за зачитане на правата изисква държавите-страни по Конвенцията да се въздържат от възпрепятстване на действията, предприети от жените за постигане на техните здравни цели. Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за това как публичните и частните доставчици на здравни грижи изпълняват задълженията си да зачитат правото на жените на достъп до здравни грижи.

Например държавите-страни по Конвенцията не трябва да ограничават достъпа на жените до здравни услуги или до клиники, които предоставят тези услуги на основание, че жените нямат разрешение от съпрузи, партньори, родители или здравни органи, защото не са сключили брак* или защото са жени. Други пречки пред достъпа на жените до подходящи здравни грижи включват закони, които криминализират медицинските процедури, необходими само на жените, които са подложени на тези процедури.

15. Задължението за защита на правата, свързани със здравето на жените, изисква държавите-страни по Конвенцията, техните представители и длъжностни лица да предприемат действия за предотвратяване и налагане на санкции за нарушаване на правата от страна на частни лица и организации. Тъй като насилието, основано на пола, е въпрос от решаващо значение за здравето на жените, държавите-страни по Конвенцията трябва да гарантират следното:

(а) Приемането и ефективното прилагане на законите, както и формулирането на политики, включително здравни протоколи и болнични процедури за борба с насилието срещу жени и сексуалното малтретиране на момичета, както и предоставяне на подходящи здравни услуги;

(b) Обучение, съобразено с пола, което да позволи на здравните работници да откриват и управляват последиците за здравето от основаното на пола насилие;

(c) Справедливи и защитни процедури за разглеждане на жалби и налагане на подходящи санкции на здравните специалисти, виновни за сексуално насилие над пациентки;

(d) Въвеждането и ефективното прилагане на закони, които забраняват гениталното осакатяване на жени и браковете с деца.

16. Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират осигуряването на адекватна защита и здравни услуги, включително лечение на травми и консултации, за жените при особено тежки обстоятелства, като например в ситуация на въоръжени конфликти и бежанки.

17. Дългът за изпълнение на правата задължава държавите-страни по Конвенцията да предприемат подходящи законодателни, съдебни, административни, бюджетни, икономически и други мерки в максималната степен на наличните им ресурси, за да гарантират, че жените реализират правото си на здравеопазване. Проучвания като тези, които подчертават висока майчина смъртност и заболяемост в световен мащаб, както и големия брой двойки, които биха искали да ограничат размера на семейството си, но нямат достъп до или не използват каквато и да е форма на контрацепция, предоставят важна индикация за държавите-страни по Конвенцията за възможни нарушения на техните задължения да се гарантира достъпът на жените до здравни грижи. Комитетът приканва държавите-страни по Конвенцията да докладват предприетите от тях действия за справяне с мащаба на женските заболявания, най-вече по отношение на предотвратими заболявания като туберкулоза и ХИВ/СПИН. Комитетът е обезпокоен от доказателствата, че държавите изоставят тези си задължения чрез прехвърляне на функциите на държавното здравеопазване на частни агенции. Държавите и страните не могат да се освободят от отговорност в тези области, като делегират или прехвърлят тези правомощия на агенции от частния сектор. Поради това държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за действията си относно организирането на правителствените процеси и всички структури, чрез които се упражнява публична власт за промоция и защита на женското здраве. Те следва да включват информация за положителните мерки, предприети от трети страни за ограничаване на нарушенията на правата на жените и за защита на тяхното здраве, както и за мерките, които са предприели за осигуряване на предоставянето на такива услуги.

18. Проблемите с ХИВ/СПИН и други болести, предавани по полов път, са от основно значение за правата на жените и подрастващите момичета на сексуално здраве. В много страни подрастващите момичета и жени нямат адекватен достъп до информация и услуги, необходими за осигуряване на сексуално здраве.

* Вж. официалните регистри на Общото събрание, четиридесет и девета сесия, притурка № 38 (A/49/38), стр. I, разд.

Като следствие от неравностойните властови отношения, основани на пола, жените и подрастващите момичета често не са в състояние да откажат секс или да настояват за безопасни и отговорни сексуални практики. Вредните традиционни практики, като генитално осакатяване на жени, полигамия, както и изнасилване в рамките на брака, могат също така да изложат момичетата и жените на риск от заразяване с ХИВ/СПИН и други болести, предавани по полов път. Проституиращите жени също са особено уязвими към тези заболявания. Държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират, без предразсъдъци или дискриминация, правото на информация за сексуалното здраве, образование и услуги за всички жени и момичета, включително за тези, които са жертви на трафик, дори ако те не пребивават законно в страната. По-специално държавите-страни по Конвенцията следва да гарантират правото на жените и мъжете на образование в областта на сексуалното и репродуктивното здраве от подходящо обучен персонал в специално разработени програми, които зачитат правото им на неприкосновеност на личния живот и поверителност.

19. В своите доклади държавите-страни по Конвенцията следва да определят теста, чрез който оценяват дали жените имат достъп до здравни грижи въз основа на равенството между мъжете и жените, за да докажат спазването на член 12. При прилагането на тези тестове държавите-страни по Конвенцията следва да имат предвид разпоредбите на член 1 от Конвенцията. Ето защо докладите трябва да включват коментари относно въздействието, което здравните политики, процедури, закони и протоколи оказват върху жените в сравнение с мъжете.

20. Жените имат право да бъдат напълно информирани от подходящо обучен персонал за възможностите си да приемат лечение или научни изследвания, включително вероятните ползи и потенциалните неблагоприятни последици от предложените процедури и наличните алтернативи.

21. Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за мерките, предприети за премахване на пречките, пред които са изправени жените при достъпа до здравни услуги, както и за това какви мерки са взети, за да се гарантира навременен и достъпен за жените достъп до такива услуги. Препятствията включват изисквания или условия, които накърняват достъпа на жените, като високи такси за здравни услуги, изискване за предварително разрешение от съпрузите, родителите или болничните власти, разстояние от здравните заведения и липса на удобен и достъпен обществен транспорт.

22. Държавите-страни по Конвенцията следва също така да докладват за мерките, предприети за осигуряване на достъп до качествени здравни услуги, например като ги направят приемливи за жените. Приемливи услуги са тези, които се предоставят по начин, който гарантира, че жената дава своето напълно информирано съгласие, защита достойнството ѝ, гарантира нейната поверителност и е чувствителен към нейните нужди и перспективи. Държавите-страни по Конвенцията не трябва да допускат форми на принуда, като например стерилизация без съгласие, задължителни тестове за болести, предавани по полов път, или задължителни тестове за бременност като условие за наемане на работа, които нарушават правото на жените на информирано съгласие и тяхното достойнство.

23. В своите доклади държавите-страни по Конвенцията следва да посочат какви мерки са взети за осигуряване на навременен достъп до набора от услуги, свързани по-специално със семейното планиране, както и до сексуалното и репродуктивното здраве като цяло. Особено внимание следва да се обърне на здравното образование на подрастващите, включително информирането и консултирането относно всички методи на семейно планиране.*

24. Комитетът изразява загриженост във връзка с условията за здравно обслужване на възрастните жени не само защото жените често живеят по-дълго от мъжете и е по-вероятно да страдат от инвалидизиращи и дегенеративни хронични заболявания като остеопороза и деменция, но и защото често носят отговорност за застаряващите си съпрузи. Поради това държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират достъпа на възрастните жени до здравни услуги, насочени към проблемите и уврежданията, свързани със застаряването на населението.

* Заедно с всичко останало, здравното образование за подрастващите следва да продължи да се занимава с равенството между половете, насилието, превенцията на болести, предавани по полов път, и права върху репродуктивното и сексуалното здраве.

25. Жените с увреждания от всички възрасти често изпитват затруднения с физическия достъп до здравни услуги. Жените с умствени увреждания са особено уязвими, докато като цяло има ограничено разбиране за широкия спектър от рискове за психичното здраве, към които жените са непропорционално податливи в резултат на дискриминация, основана на пола, насилие, бедност, въоръжен конфликт, дислокация и други форми на социални лишения. Държавите-страни по Конвенцията следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че здравните услуги отговарят на нуждите на жените с увреждания и зачитат техните човешки права и достойнство.

Член 12, параграф 2

26. Докладите следва да включват и мерките, които държавите-страни по Конвенцията са предприели, за да осигурят на жените подходящи услуги във връзка с бременността, раждането и постнаталния период. Следва да бъде включена и информация за степента, в която благодарение на тези мерки е намаляла майчината смъртност и заболяемост в съответната страна като цяло, и по-специално в уязвимите групи, региони и общности.

27. Държавите-страни по Конвенцията следва да включат в своите доклади как предоставят безплатни услуги, когато това е необходимо за гарантиране на безопасна бременност, раждане на дете и следродилния период за жените. Много жени са изложени на риск от смърт или инвалидност поради причини, свързани с бременността, тъй като им липсват средства за получаване или достъп до необходимите услуги, които включват предродилни, майчински и следродилни услуги. Комитетът отбелязва, че държавите-страни по Конвенцията са длъжни да гарантират правото на жените на безопасно майчинство и акушерско обслужване при спешни случаи и че те следва да предоставят на тези служби максималния размер на наличните ресурси.

Други свързани членове от Конвенцията

28. Когато докладват за мерките, предприети за спазване на член 12, държавите-страни по Конвенцията настоятелно се приканват да признаят взаимовръзката му с други членове от Конвенцията, които имат отношение към женското здраве. Тези членове включват член 5, буква б), който изисква от държавите-страни по Конвенцията да гарантират, че семейното образование включва правилно разбиране на майчинството като социална функция; член 10, който изисква от държавите-страни по Конвенцията да осигурят равен достъп до образование, като по този начин дадат възможност на жените да получат по-лесен достъп до здравни грижи и да намалят процента на преждевременна бременност; член 10, буква з), който изисква от държавите-страни по Конвенцията да предоставят на жените и момичетата достъп до специфична образователна информация, която да спомогне за гарантирането на здравето и благосъстоянието на семействата, включително информация и съвети относно семейното планиране; член 11, който се отнася отчасти до защитата на здравето и безопасността на жените при условията на труд, включително опазването на репродуктивната функция, специалната защита от вредни видове труд по време на бременност и с предоставянето на платен отпуск по майчинство; член 14, параграф 2, буква б), който изисква от държавите-страни по Конвенцията да осигурят достъп на жените в селските райони до адекватни здравни заведения, включително информация и консултации в семейното планиране, и буква з), в която държавите-страни по конвенцията се задължават да вземат всички подходящи мерки за осигуряване на адекватни условия на живот, по-специално жилища, канализация, електроснабдяване и водоснабдяване, транспорт и комуникации, всички от които са от решаващо значение за предотвратяване на болести и промоция на добри здравни грижи; и член 16, параграф 1, буква д), който изисква държавите страни да гарантират, че жените имат същите права като мъжете да вземат свободно и отговорно решение за броя и разликата във възрастта на децата си, както и че имат достъп до информацията, образованието и средствата, които да позволят те да упражняват тези права. Член 16, параграф 2 забранява годежа и брака на деца, важен фактор за предотвратяване на физическите и емоционалните вреди в резултат от раждането в ранна възраст.

Препоръки за правителствени действия

29. Държавите-страни по Конвенцията следва да прилагат всеобхватна национална стратегия за промоция на женското здраве през целия им живот. Това включва интервенции, насочени както към превенция и лечение на заболявания и състояния, засягащи жените, така и към реагиране на насилие срещу жените, и следва да гарантира всеобщ достъп на всички жени до пълен набор от висококачествени и достъпни здравни грижи, включително услуги в областта на сексуалното и репродуктивното здраве.

30. Държавите-страни по Конвенцията следва да заделят подходящи бюджетни, човешки и административни ресурси, за да гарантират, че женското здраве получава дял от общия бюджет за здравеопазване, сравним с този за здравето на мъжете, като се вземат предвид различните им здравни нужди.

31. Държавите-страни по Конвенцията трябва също така по-специално да направят следното:

(a) Да поставят аспекта за равенството между половете в центъра на всички политики и програми, засягащи женското здраве, както и да включат жените в планирането, прилагането и мониторинга на тези политики и програми и в предоставянето на здравни услуги на жените;

(b) Да гарантират премахването на всички пречки пред достъпа на жените до здравни услуги, образование и информация, включително в областта на сексуалното и репродуктивното здраве, и по-специално да отделят ресурси за програми, насочени към подрастващите, за превенция и лечение на болести, предавани по полов път, включително ХИВ/СПИН;

(c) Да дадат приоритет на предотвратяването на нежелана бременност чрез семейно планиране и сексуално образование и да се намали майчината смъртност чрез безопасни услуги за майчинство и пренатална помощ. Когато е възможно, законодателството, криминализиращо абортта, следва да бъде изменено, за да се оттеглят наказателните мерки, налагани на жени, които правят аборт;

(d) Да мониторират предоставянето на здравни услуги за жените от публични, неправителствени и частни организации, така че да се гарантира равен достъп и качество на грижите;

(e) Да наложат изисквания всички здравни услуги да съответстват на човешките права на жените, включително правото на автономия, неприкосновеност на личния живот, поверителност, информирано съгласие и избор;

(f) Да гарантират, че учебните програми за обучение на здравните работници включват всеобхватни, задължителни, съобразени с пола курсове по въпросите на женското здраве и правата на човека, по-специално насилието, основано на пола.

IV. ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ, ПРИЕТИ ОТ КОМИТЕТА ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ

Тридесета сесия (2004 г.)

Обща препоръка № 25 Член 4, параграф 1 от Конвенцията
(временни специални мерки)

I. Въведение

1. Комитетът за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените реши на своята двадесета сесия (1999 г.), в съответствие с член 21 от Конвенцията, да изготви обща препоръка относно член 4, параграф 1 от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените. Тази нова обща препоръка ще се основава, наред с другото, на по-ранни общи препоръки, включително обща препоръка № 5 (седма сесия, 1988 г.), на временни специални мерки, № 8 (седма сесия, 1988 г.), на прилагането на член 8 от Конвенцията и № 23 (шестнадесета сесия, 1997 г.), относно жените в обществения живот, както и на докладите на държавите-страни по Конвенцията, и на заключителните бележки на Комитета по тези доклади.

2. С настоящата обща препоръка Комитетът има за цел да изясни естеството и значението на член 4, параграф 1, за да улесни и гарантира пълното му използване от държавите-страни по Конвенцията при прилагането на Конвенцията. Комитетът насърчава държавите-страни по Конвенцията да преведат тази обща препоръка на национални и местни езици и да я разпространят широко сред законодателните, изпълнителните и съдебните органи на управление, включително техните административни структури, както и сред гражданското общество, включително медиите, академичните среди и сдружения и институции, свързани с правата на човека и с жените.

II. Контекст: предметът и целта на Конвенцията

3. Конвенцията е динамичен инструмент. След приемането на Конвенцията през 1979 г. Комитетът, както и други участници на национално и международно равнище, допринесоха чрез прогресивно мислене за изясняване и разбиране на съдържанието по същество на членовете на Конвенцията и специфичния характер на дискриминацията срещу жените и инструментите за борба с тази дискриминация.

4. Обхватът и значението на член 4, параграф 1 трябва да бъдат определени в контекста на цялостния предмет и целта на Конвенцията, която е да се премахнат всички форми на дискриминация срещу жените с оглед постигане на равенство между жените де юре и де факто с мъжете по отношение на упражняването на техните права и основни свободи на човека. Държавите-страни по Конвенцията са правно задължени да зачитат, защитават, насърчават и изпълняват това право на недискриминация на жените и да гарантират развитието и напредъка на жените, така че те да подобрят своето положение до степен де юре, както и де факто равенството си с мъжете.

5. Конвенцията надхвърля понятието за дискриминация, използвано в много национални и международни правни стандарти и норми. Докато такива стандарти и норми забраняват дискриминацията, основана на пола, и защитават както мъжете, така и жените от третиране, основано на произволни, несправедливи и/или неоправдани разграничения, Конвенцията се съсредоточава върху дискриминацията срещу жените, като подчертава, че жените са страдали и продължават да страдат от различни форми на дискриминация, защото са жени.

6. Съвместното четене на членове 1 - 5 и 24, които съставляват общата тълкувателна рамка за всички членове по същество на Конвенцията, показва, че три задължения са от основно значение за усилията на държавите-страни по Конвенцията да премахнат дискриминацията срещу жените. Тези задължения следва да се изпълняват по интегриран начин и да надхвърлят чисто формалното правно задължение за равно третиране на жените и мъжете.

7. Първо, държавите-страни по Конвенцията са длъжни да гарантират, че няма пряка или непряка¹ дискриминация срещу жените в техните законодателства и че жените са защитени от дискриминация (извършена от публичните органи, съдебната власт, организациите, предприятията или частните лица), както в обществената, така и в частната сфера от компетентните съдилища, както и от санкции и други средства за правна защита. Второ, държавите-страни по Конвенцията са длъжни да подобрят фактическата позиция на жените чрез конкретни и ефективни политики и програми. Трето, държавите-страни по Конвенцията са длъжни да адресират преобладаващите отношения между половете² и запазването на стереотипи, основани на пола, които засягат жените не само чрез индивидуални действия на отделни лица, но също и по закон, както и в юридически и социални структури и институции.

8. Комитетът счита, че един чисто формален правен или програмен подход не е достатъчен, за да се постигне де факто равенство между жените и мъжете, което Комитетът тълкува като равенство по същество. Освен това Конвенцията изисква на жените да се даде равен старт и те да бъдат оправомощени от благоприятна среда за постигане на равни резултати. Не е достатъчно да се гарантира третиране на жените, което е идентично с това на мъжете. Трябва да се вземат предвид по-скоро биологичните, както и социално и културно конструирани различия между жените и мъжете. При определени обстоятелства ще е необходимо различно третиране на жените и мъжете, за да се преодолеят тези различия. Преследването на целта за реална равнопоставеност изисква също така ефективна стратегия, насочена към преодоляване на недостатъчното представителство на жените и преразпределение на ресурсите и властта между мъжете и жените.

9. Равенството на резултатите е логическата последица от фактическата или реална равнопоставеност. Тези резултати могат да бъдат количествени и/или качествени по характер; т.е. жените да се ползват от правата си в различни области в сравнително равен брой с мъжете, да се ползват от едни и същи равнища на доходи, равенство при вземането на решения и политическо влияние, както и жените да се ползват от свобода на насилието.

10. Положението на жените няма да се подобри, докато не бъдат ефективно преодолените основните причини за дискриминацията на жените и тяхното неравенство. Животът на жените и мъжете трябва да се разглежда по контекстуален начин и да се приемат мерки за реална трансформация на възможностите, институциите и системите, така че те вече да не се основават на исторически определените мъжки парадигми на власт и модели на живот.

11. Биологично определените постоянни нужди и опит на жените следва да се разграничават от други нужди, които могат да бъдат резултат от минала и настояща дискриминация на жените от отделни участници, доминиращата идеология за равенство между половете или от прояви на такава дискриминация в социални и културни структури и институции. С предприемането на стъпките за премахване на дискриминацията срещу жените, нуждите на жените могат да се променят или да изчезнат, или да се превърнат в нужди както на жените, така и на мъжете. Ето защо е необходим непрекъснат мониторинг на законите, програмите и практиките, насочени към постигане на фактическа или реална равнопоставеност на жените, така че да се избегне продължаване на неидентификационното третиране, което може вече да не е оправдано.

12. Някои групи жени, освен че са подложени на дискриминация, насочена срещу тях като жени, могат също да бъдат подложени на множество форми на дискриминация въз основа на допълнителни основания, като например:

расова, етническа или религиозна идентичност, увреждане, възраст, класа, каста или други фактори. Подобна дискриминация може да засегне основно тези групи жени или в различна степен или по различен начин в сравнение с мъжете. Може да се наложи държавите-страни по Конвенцията да предприемат специфични временни специални мерки за премахване на многобройните форми на дискриминация по отношение на жените и нейното отрицателно въздействие върху тях.

13. В допълнение към Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, другите международни инструменти в областта на правата на човека и политически документи, приети в системата на Организацията на обединените нации съдържат разпоредби за временни специални мерки в подкрепа на постигането на равенство. Тези мерки са описани в различна терминология и значението и тълкуването на тези мерки също се различават. Комитетът изразява надежда, че настоящата обща препоръка относно член 4, параграф 1 ще допринесе за изясняване на терминологията³.

14. Конвенцията е насочена към дискриминационните измерения на минали и настоящи обществени и културни условия, които възпрепятстват упражняването от жените на техните човешки права и основни свободи. Тя има за цел премахването на всички форми на дискриминация срещу жените, включително премахването на причините и последиците от тяхното фактическо или материално неравенство. Следователно прилагането на временни специални мерки в съответствие с Конвенцията е едно от средствата за постигане на фактическа или реална равнопоставеност на жените, а не изключение от нормите за недискриминация и равенство.

III. Значението и обхватът на временните специални мерки в Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените

Член 4, параграф 1

Приемането от държавите-страни по Конвенцията на временни специални мерки, насочени към ускоряване на фактическото равенство между мъжете и жените, не следва се счита за дискриминация, както е определена в настоящата Конвенция, но по никакъв начин не трябва да води до запазване на неравностойни или отделни стандарти; тези мерки следва да се прекратят, когато бъдат постигнати целите за равни възможности и третиране.

Член 4, параграф 2

Приемането от държавите-страни на специални мерки, включително мерките, съдържащи се в настоящата Конвенция, насочени към защита на майчинството, не трябва се счита за дискриминационно.

A. Връзка между член 4, параграфи 1 и 2

15. Съществува ясна разлика между целта на „специалните мерки“ по член 4, параграф 1 и тези на параграф 2. Целта на член 4, параграф 1 е да се ускори подобряването на положението на жените, за да се постигне тяхната фактическа или реална равнопоставеност с мъжете, както и да се извършат структурните, социалните и културните промени, необходими за коригиране на минали и настоящи форми и последици от дискриминацията срещу жените, както и да им се предостави обезщетение. Тези мерки са с временен характер.

16. Член 4, параграф 2 предвижда различно третиране на жените и мъжете поради биологичните им различия. Тези мерки са с постоянен характер, поне докато преразглеждането на научните и технологичните познания, посочени в член 11, параграф 3, бъде оправдано.

В. Терминология

17. В *подготвителната работа* на Конвенцията са използвани различни термини за описание на „временните специални мерки“, включени в член 4, параграф 1. Самият Комитет, в предишните си общи препоръки, използва различни термини. Държавите-страни по Конвенцията често приравняват „специалните мерки“ в своя корективен, компенсаторен и промоционален смисъл с термините „утвърдителни действия“, „позитивни действия“, „положителни мерки“, „обратна дискриминация“ и „положителна дискриминация“. Тези термини произтичат от дискусиите и разнообразните практики, установени в различни национални контексти.⁴ В настоящата обща препоръка и в съответствие с практиката си при разглеждане на докладите на държавите-страни по Конвенцията, Комитетът използва единствено термина „временни специални мерки“, както се изисква в член 4, параграф 1.

С. Ключови елементи на член 4, параграф 1

18. Мерките, предприети съгласно член 4, параграф 1 от държавите-страни по Конвенцията, следва да имат за цел да ускорят равното участие на жените в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или която и да е друга област. Комитетът разглежда прилагането на тези мерки не като изключение от нормата за недискриминация, а по-скоро като акцент, че временните специални мерки са част от необходимата стратегия на държавите-страни по Конвенцията, насочена към постигане на фактическо или материално равенство на жените с мъжете при упражняване на техните права на човека и основни свободи. Въпреки че прилагането на временни специални мерки често коригира последиците от минала дискриминация срещу жени, задължението на държавите-страни по Конвенцията да подобрят положението на жените по отношение на една фактическа или реална равнопоставеност с мъжете съществува независимо от доказателствата за минала дискриминация. Комитетът счита, че държавите-страни по Конвенцията, които приемат и прилагат такива мерки, не дискриминират мъжете.

19. Държавите-страни по Конвенцията следва да правят ясно разграничение между временните специални мерки, предприети съгласно член 4, параграф 1, за да се ускори постигането на конкретна цел за фактическа или реална равнопоставеност на жените и другите общи социални политики, приети за подобряване на положението на жените и момичетата. Не всички мерки, които потенциално са или ще бъдат благоприятни за жените, са временни специални мерки. Предоставянето на общи условия за гарантиране на гражданските, политическите, икономическите, социалните и културните права на жените и детето, предназначени да им гарантират достоен живот и недискриминация, не може да се нарече временни специални мерки.

20. В член 4, параграф 1 изрично се посочва „временният“ характер на такива специални мерки. Следователно такива мерки не следва да се считат за необходими завинаги, въпреки че значението на „временни“ може всъщност да доведе до прилагането на такива мерки за дълъг период от време. Продължителността на временната специална мярка следва да се определя от нейния функционален резултат в отговор на конкретен проблем, а не от предварително определено време. Временните специални мерки трябва да бъдат преустановени, когато желаните от тях резултати бъдат постигнати и поддържани за определен период от време.

21. Терминът „специални“, въпреки че е в съответствие с дискурса за правата на човека, също трябва да бъде внимателно обяснен. Използването му понякога определя жените и другите групи, подложени на дискриминация, като слаби, уязвими и нуждаещи се от допълнителни или „специални“ мерки, за да участват или да се конкурират в обществото. Въпреки това, истинското значение на „специални“ във формулировката на член 4, параграф 1 е, че мерките са предназначени да служат на конкретна цел.

22. Терминът „мерки“ обхваща широк спектър от законодателни, изпълнителни, административни и други регулаторни инструменти, политики и практики, като например програми за информиране или подкрепа; разпределяне и/или преразпределяне на ресурси; преференциално третиране; целенасочен подбор, наемане и

популяризиране; цифрови цели, свързани с времевите рамки; и системи от квоти. Изборът на конкретна „мярка“ ще зависи от контекста, в който се прилага член 4, параграф 1, и от конкретната цел, която се стреми да постигне.

23. Приемането и прилагането на временни специални мерки може да доведе до обсъждане на квалификациите и заслугите на така насочената група или лица, както и до аргумент срещу предпочитанията към жени с предполагаемо по-ниска квалификация от мъжете в области като политиката, образованието и заетостта. Тъй като временните специални мерки имат за цел да ускорят постигането на фактическа или реална равнопоставеност, въпросите за квалификацията и достойнствата, по-специално в областта на заетостта в публичния и частния сектор, трябва да бъдат внимателно разглеждани за полови предразсъдъци, тъй като са нормативно и културно определени. За назначаването, подбора или избирането на публична и политическа длъжност могат да играят роля и фактори, различни от квалификацията и заслугите, включително прилагането на принципите на демократична справедливост и електорален избор.

24. Член 4, параграф 1, разглеждан във връзка с членове 1, 2, 3, 5 и 24, трябва да се прилага по отношение на членове 6 - 16, които гласят, че държавите-страни „трябва да вземат всички подходящи мерки“. Поради тази причина Комитетът счита, че държавите-страни по Конвенцията са задължени да приемат и прилагат временни специални мерки по отношение на всеки от тези членове, ако тези мерки могат да се окажат необходими и целесъобразни, за да се ускори постигането на общата или конкретната цел за фактическа или реална равнопоставеност на жените.

IV. Препоръки към държавите-страни по Конвенцията

25. Докладите на държавите-страни по Конвенцията следва да включват информация за приемането или липсата на временни специални мерки в съответствие с член 4, параграф 1 от Конвенцията, като за предпочитане е държавите-страни по Конвенцията да се придържат към терминологията „временни специални мерки“, за да се избегне объркване.

26. Държавите-страни по Конвенцията следва да правят ясно разграничение между временни специални мерки, насочени към ускоряване на постигането на конкретна цел за фактическа или реална равнопоставеност на жените, и други общи социални политики, приети и прилагани с цел подобряване на положението на жените и момичетата. Държавите-страни по Конвенцията следва да имат предвид, че не всички мерки, които потенциално са или биха били благоприятни за жените, се определят като временни специални мерки.

27. Държавите-страни по Конвенцията следва да анализират контекста на положението на жените във всички сфери на живота, както и в конкретната целева област, когато прилагат временни специални мерки за ускоряване на постигането на фактическа или реална равнопоставеност на жените. Те следва да оценят потенциалното въздействие на временните специални мерки по отношение на конкретна цел в своя национален контекст и да приемат онези временни специални мерки, които считат за най-подходящи за ускоряването на постигането на фактическа или реална равнопоставеност на жените.

28. Държавите-страни по Конвенцията следва да обяснят причините за избора на един вид мярка пред друг. Обосновката за прилагането на тези мерки следва да включва описание на действителното състояние на живота на жените, включително условията и влиянието, които обуславят техния живот и възможности (или това на конкретна група жени, страдащи от множество форми на дискриминация) и чието положение държавата-страна по Конвенцията възнамерява да подобри по ускорен начин с прилагането на такива временни специални мерки. Същевременно следва да се изясни връзката между тези мерки и общите мерки и усилията за подобряване на положението на жените.

29. Държавите-страни по Конвенцията следва да предоставят адекватни обяснения за всяка невъзможност за приемане на временни специални мерки. Такава невъзможност не може да бъде оправдана просто чрез заявяване на безсилие или чрез обяснение на бездействието чрез преобладаващи пазарни или политически сили, като тези, присъщи на частния сектор, частните организации или политическите партии. Напомняме на държавите-страни по Конвенцията, че член 2 от Конвенцията, който трябва да се тълкува във връзка с всички останали членове, налага отчетност на държавата-страна за действията на тези участници.

30. Държавите-страни по Конвенцията могат да докладват за временни специални мерки по няколко члена. Съгласно член 2 държавите-страни по Конвенцията се приканват да докладват относно правното или друго основание за такива мерки и тяхната обосновка за избора на конкретен подход. Освен това държавите-страни по Конвенцията се приканват да предоставят подробности за всяко законодателство, засягащо временните специални мерки, и по-специално дали това законодателство предвижда задължителния или доброволния характер на временните специални мерки.

31. Държавите-страни по Конвенцията следва да включат в своите конституции или в националното си законодателство разпоредби, които позволяват приемането на временни специални мерки. Комитетът припомня на държавите-страни по Конвенцията, че законодателство, като всеобхватни антидискриминационни актове, актове за равни възможности или изпълнителни заповеди относно равенството на жените, може да даде насоки относно вида на временните специални мерки, които следва да се прилагат за постигане на поставена цел или цели в определени области. Тези насоки могат да се съдържат и в специфичното законодателство в областта на заетостта или образованието. Съответното законодателство относно недискриминацията и временните специални мерки следва да обхваща както правителствените участници, така и частните организации или предприятия.

32. Комитетът би искал да обърне внимание на държавите-страни по Конвенцията върху факта, че временните специални мерки могат да се основават и на декрети, политически директиви и/или административни насоки, формуирани и приети от националните, регионалните или местните изпълнителни органи на управление, така че да обхванат публичния сектор на заетостта и образованието. Такива временни специални мерки могат да включват сектора на публичната администрация, политическата сфера и частния сектор на образованието и заетостта. Освен това Комитетът би искал да обърне внимание на държавите-страни по Конвенцията върху факта, че такива мерки могат да бъдат договаряни и между социалните партньори от публичния или частния сектор на заетостта или да се прилагат на доброволна основа от публични или частни предприятия, организации, институции и политически партии.

33. Комитетът изтъква отново, че плановете за действие за временни специални мерки трябва да бъдат изготвени, прилагани и оценявани в специфичния национален контекст и в контекста на специфичния характер на проблема, който те имат за цел да преодолеят. Комитетът препоръчва държавите-страни по Конвенцията да предоставят в своите доклади подробни данни за всички планове за действие, които могат да бъдат насочени към създаване на достъп за жените и преодоляване на недостатъчното им представителство в определени области, към преразпределяне на ресурсите и властта в определени области и/или към инициране на институционални промени с цел преодоляване на минала или настояща дискриминация и ускоряване на постигането на фактическото равенство. Докладите следва също така да обясняват дали такива планове за действие включват съображения за непредвидени потенциални неблагоприятни странични ефекти от такива мерки, както и за възможни действия за защита на жените от тях. Държавите-страни по Конвенцията следва също така да опишат в своите доклади резултатите от временните специални мерки и да оценят причините за евентуалното неизпълнение на тези мерки.

34. Съгласно член 3 държавите-страни по Конвенцията се приканват да докладват за институцията(ите), която(ито) отговаря(т) за разработването, изпълнението, мониторинга, оценката и прилагането на такива временни специални мерки. Тази отговорност може да бъде възложена на съществуващи или планирани национални институции, като например министерства на жените, отдели на жените в министерствата или президентските кабинети, омбудсмани, трибунали или други образувания от публичен или частен характер с необходимия мандат да изготвят специфични програми, да наблюдават тяхното изпълнение и да оценяват тяхното въздействие и резултати.

Комитетът препоръчва на държавите-страни по Конвенцията да гарантират, че жените като цяло, и по-специално засегнатите групи жени, имат роля в изготвянето, изпълнението и оценката на тези програми. Особено препоръчително е сътрудничеството и консултациите с гражданското общество и неправителствените организации, представляващи различни групи жени.

35. Комитетът обръща внимание и отново отправя своята обща препоръка 9 относно статистическите данни за положението на жените и препоръчва държавите-страни по Конвенцията да предоставят статистически данни, разбити по пол, за да се измери постигането на напредък към фактическа или реална равнопоставеност на жените и ефективността на временните специални мерки.

36. Държавите-страни по Конвенцията следва да докладват за вида на временните специални мерки, предприети в специфични области съгласно съответния(ите) член(ове) от Конвенцията. Докладването съгласно съответния(ите) член(ове) следва да включва позоваване на конкретни цели и задачи, графици, причините за избора на конкретни мерки, стъпки, които да позволят на жените достъп до такива мерки, и институцията, отговорна за мониторинга на изпълнението и напредъка. От държавите-страни по Конвенцията се изисква също да опишат колко жени са засегнати от дадена мярка, колко от тях ще получат достъп и ще участват в определена област поради временната специална мярка или размера на ресурсите и властта, които тя има за цел да преразпредели към колко жени и в какъв срок.

37. Комитетът повтаря общите си препоръки 5, 8 и 23, в които препоръчва прилагането на временни специални мерки в областта на образованието, икономиката, политиката и заетостта, в областта на жените, представляващи правителствата си на международно равнище и участващи в работата на международните организации, както и в областта на политическия и обществения живот. Държавите-страни по Конвенцията следва да засилят в своя национален контекст тези усилия, особено по отношение на всички аспекти на образованието на всички равнища, както и всички аспекти и нива на обучение, заетост и представителство в обществения и политическия живот. Комитетът припомня, че във всички случаи, но по-специално в областта на здравеопазването, държавите-страни по Конвенцията следва внимателно да разграничават във всяка област мерките с текущ и постоянен характер от тези с временен характер.

38. Напомня се на държавите-страни по Конвенцията, че следва да се приемат временни специални мерки за ускоряване на изменението и премахването на културните практики и стереотипните нагласи и поведение, които дискриминират или са неблагоприятни за жените. Временни специални мерки следва да се прилагат и в областта на кредитирането и заемите, спорта, културата и отдиха, както и в областта на правната осведоменост. Когато е необходимо, тези мерки следва да бъдат насочени към жените, подложени на множествена дискриминация, включително жените от селските райони.

39. Въпреки че прилагането на временни специални мерки може да не е възможно съгласно всички членове на конвенцията, Комитетът препоръчва те да бъдат вземани предвид винаги, когато става въпрос за ускоряване на достъпа до равноправно участие, от една страна, и за ускоряване на преразпределението на властта и ресурсите, от друга страна, както и когато може да се докаже, че тези мерки ще бъдат необходими и най-подходящи при тези обстоятелства.

¹ Непряка дискриминация срещу жените може да възникне, когато законите, политиките и програмите се основават на привидно неутрални по отношение на пола критерии, които в действителност имат вредно въздействие върху жените. Неутралните по отношение на пола закони, политики и програми могат неволно да увековечат последиците от минала дискриминация. Те могат по невнимание да бъдат моделирани по мъжки начин на живот и по този начин да не вземат предвид аспекти от житейския опит на жените, които могат да се различават от този на мъжете. Тези разлики може да съществуват поради стереотипните очаквания, нагласи и поведение, насочени към жените, които се основават на биологичните различия между жените и мъжете. Те могат да съществуват и поради общото подчинение на жените от мъжете.

² „Полът се определя като социалното значение, което се дава на биологичните полови различия. Това е идеологически и културен конструкт, но също така възпроизведен в областта на материалните практики; от своя страна, той влияе върху резултатите от тези практики. Засяга разпределението на ресурсите, заможността, работата, вземането на решения и политическата власт, както и упражняването на права и пълномощия в семейството, както и в обществения живот. Въпреки различията между културите и във времето, отношенията между половете в целия свят водят до асиметрия на властта между мъжете и жените като широко разпространена черта. По този начин полът е социален стратификатор и в този смисъл е подобен на други стратификатори като раса, класа, етническа принадлежност, сексуалност и възраст. Това ни помага да разберем социалната структура на половата идентичност и неравностойната структура на властта, която е в основата на връзката между половете.“ *Световно проучване от 1999 г. за ролята на жените в развитието*, Обединени нации, Ню Йорк, 1999 г., стр. ix.

³ Вж. например Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, която налага временни специални мерки. Практиката на органите за мониторинг на договорите, включително Комитета за премахване на расовата дискриминация, Комитета по икономически, социални и културни права и Комитета по правата на човека, показва, че тези органи считат прилагането на временни специални мерки за задължително за постигане на целите на съответните договори. Конвенциите, приети под егидата на Международната организация на труда и различни документи на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура, също изрично или косвено предвиждат такива мерки. Подкомисията за насърчване и защита на правата на човека разгледа този въпрос и назначи специален докладчик, който да изготви доклади за неговото разглеждане и действие. През 1992 г. Комисията относно статута на жените преразгледа използването на временни специални мерки. Документите с резултати, приети на световните конференции на ООН за жените, включително Платформата за действие на Четвъртата световна конференция за жените от 1995 г. и последващия преглед от 2000 г., съдържат препратки към положителни действия като инструмент за постигане на де факто равенство. Използването на временни специални мерки от генералния секретар на Организацията на обединените нации е практически пример в областта на заетостта на жените, включително чрез административни инструкции относно наемането, повишаването и назначаването на жени в Секретариата. Тези мерки са насочени към постигане на целта за 50/50 разпределение на половете на всички равнища, но по-специално на по-високите ешелони.

⁴ Терминът „положително действие“ се използва в Съединените американски щати и в редица документи на Организацията на обединените нации, докато терминът „положително действие“ понастоящем се използва широко в Европа, както и в много документи на Организацията на обединените нации. Терминът „положително действие“ обаче се използва в още един смисъл в международното право в областта на правата на човека, за описание на „положителните действия на държавата“ (задължението на държавата да предприеме действия спрямо задължението на държавата да се въздържа от действия). Следователно терминът „положително действие“ е двусмислен, доколкото неговото значение не се ограничава до временни специални мерки, както се разбира в член 4, параграф 1 от Конвенцията. Термините „обратна дискриминация“ или „положителна дискриминация“ се критикуват от редица коментатори като неподходящи.